

Sametingets årsmelding 2006

Ávjovárgeaidnu 50
N-9730 Karasjok/Kárášjohka
Telefon +47 78 47 40 00
Telefaks +47 78 47 40 90
samediggi@samediggi.no
www.samediggi.no

Innholdsfortegnelse

Sametinget.....	4
Likestilling.....	4
Samarbeid.....	4
Samarbeid på regionalt nivå.....	5
Det samiske samarbeidet.....	5
Samarbeid på internasjonalt nivå.....	6
Nordområdene.....	7
EU.....	8
FN.....	8
Rettigheter.....	9
Konsultasjoner.....	9
Ressurslovgivning/rettigheter.....	10
Finnmarksloven.....	11
Finnmarkseiendommen.....	11
Olje og gass.....	11
Revisjon av reindrifftsloven.....	12
Bærekraftig miljøforvaltning.....	12
Arealvern og verneplaner.....	13
Rovvilt.....	14
Kulturminnevern.....	15
Kultur.....	16
Kulturelle uttrykk.....	17
Kunstneravtalen.....	17
Kulturelle arenaer og møteplasser.....	18
Kulturhus.....	18
Festivaler.....	18
Media.....	18
Idrett.....	19
Kirke.....	19
Museer.....	20
Språk.....	21
Forvaltningsområdet for samisk språk.....	21
Samiske språksentre.....	22
Sametingets språkstyre.....	22
Terminologiarbeid.....	22
Samiske stedsnavn.....	22
Barn og unge.....	22
Sametingets ungdomspolitiske utvalg.....	23
Barneombudet.....	23
Barnehage.....	24
Opplæring.....	24
Kunnskapsløftet - Samisk.....	24
Samisk innhold i nasjonale læreplaner i Læreplanverket for Kunnskapsløftet.....	25
Utvikling av det nye Læreplanverket for Kunnskapsløftet – Samisk.....	25
Informasjonsarbeid i forbindelse med implementering av Kunnskapsløftet – Samisk.....	26
Grunnskole og videregående opplæring.....	27
Høyere utdanning og forskning.....	28
Høyere utdanning.....	28
Forskning og kunnskapsutvikling.....	28
Næring.....	29
Duodji.....	30

Reiseliv	31
Jordbruk.....	31
Marine levende ressurser.....	31
Reindrift.....	32
Næringskombinasjoner.....	33
Helse og sosial	33
NAV-reformen	34
Nasjonal helseplan.....	34
Spesialisthelsetjenesten	34
Varsling og beredskap.....	35
Barnevern.....	35
Prosjekter innenfor helse og sosial	36

Vedlegg: Sametingets regnskap for 2006

Sametinget

Sametinget er samenes folkevalgte organ i Norge og er valgt av og blant samer. Sametinget inne i sin femte valgperiode. Kvinner og menn er i perioden likt representert på Sametinget. Som parlament skal Sametinget arbeide for å bevare en felles samisk identitet og utvikle og bygge samiske samfunn.

Det samiske folket må selv gis rett og anledning til å legge premissene og definere behovene for fremtiden. Dette innebærer at staten Norge fullt ut anerkjenner samenes grunnleggende rett til selvbestemmelse som folk og urfolk i Norge.

Staten Norge er grunnlagt på territoriet til to folk, samer og nordmenn. Dette setter det samiske folket i en spesiell stilling som urfolk i Norge. Våre rettigheter som samer, folk, og urfolk med en egen kultur er bærebjelkene i vår overordnede politikk og i våre visjoner for de samiske samfunn.

Likestilling

Sametinget har i 2006 jobbet aktivt med likestilling. Sametingsrådet la i februar 2006 fram en likestillingspolitisk redegjørelse for Sametinget. I redegjørelsen ble det satt fokus på en del satsingsområder innen likestilling. Dette var blant annet områder som representasjon ved valg, behovet for forskning og statistikk, involvering av kvinner i ressursforvaltningen, retten til selvbestemmelse også over egen kropp, volds- og overgrepssproblematikk, næringsutvikling og kjønn.

Sametinget har jobbet aktivt med å bedre dialogen med de samiske organisasjonene og har avholdt møter med de to kvinneorganisasjonene og med mannforeningen Dievddut. Formålet med møtene har vært å få innspill fra organisasjonene på utfordringer innenfor likestilling og sammen finne prosjekter som kan fremme likestilling i samiske samfunn.

Sametinget har i 2006 inngått et samarbeid med Sámi NissonForum om gjennomføring av en nordisk samisk likestillingskonferanse. Konferansen skal avvikles i april 2007. I styringsgruppa er det representanter fra Sámi NissonForum, Sáráhkka, Dievddut, Sametingets ungdomspolitiske utvalg og Sametinget. Sametinget har også i denne forbindelse innledet et samarbeid med Barne- og likestillingsdepartementet om utarbeidelse av et strategidokument for konferansen. Dette for bedre å sikre en oppfølging av konferansen.

Sametinget har i 2006 begynt arbeidet med å implementere likestilling i saksbehandlingen. Det er avholdt to seminarer om temaet.

Samarbeid

Det er en sentral oppgave for Sametinget å fremme urfolkssaker både nasjonalt og internasjonalt. Gjennom et aktivt partnerskap og samarbeid regionalt og internasjonalt kan Sametinget være med å bidra til at urfolksdimensjonen blir ivaretatt.

På lokalt nivå arrangerer Sametinget hvert år en kommunekonferanse. I 2006 var temaet for konferansen med kommuner og fylkeskommuner den varslede forvaltningsreformen. Fokus for konferansen var de eventuelle konsekvenser reformen vil kunne få for Sametinget, kommuner og fylkeskommuner i de samiske områdene. Skal nye og større regioner innføres, vil det spille en viktig

samordningsrolle i forhold til kommuner, stat og næringsliv. Dette forutsetter at både myndighet, kompetanse og virkemidler stilles til rådighet for å løse de sektoroppgavene som skal overføres.

Samarbeid på regionalt nivå

Det overordnede mål for Sametingets regionalpolitikk er å opprettholde hovedtrekkene i bosettingsmønsteret og å sikre utviklingsmuligheter og likeverdige levevilkår for den samiske befolkningen. For å nå dette målet er det nødvendig at det finnes stabile og forutsigbare rammebetingelser i de samiske områdene. Samarbeidsavtalene med fylkeskommunen er ett redskap for å sikre mer stabile og forutsigbare rammebetingelser. I 2006 har Sametinget arbeidet med oppfølging av de samarbeidsavtalene Sametinget hadde inngått før årets begynnelse. I tillegg har arbeidet med ferdigstillelse av en samarbeidsavtale med Nordland fylkeskommune vært sentralt. Denne avtalen ble vedtatt i Sametinget i september 2006 og i Nordland fylkesting i oktober 2006. Det har vært avholdt oppfølgingsmøter på politisk nivå med alle fylkeskommunene i 2006 og det arbeides kontinuerlig med oppfølging av alle avtalene. Samarbeidet mellom Sametinget og fylkeskommunene er i stadig utvikling og Sametinget ser på dette samarbeidet som meget viktig. Sametinget hadde i 2006 satt av egne midler til oppfølging av prosjekter knyttet til samarbeidsavtalene.

Utviklingsprogram om samiske forhold i videregående skole, er et av satsningsområdene Sametinget har gode erfaringer med. Prosjektet ”Samisk kulturkunnskap på de videregående skolene i Troms” er et samarbeidsprosjekt mellom Sametinget og Troms fylkeskommune. Prosjektet var finansiert over samarbeidsavtalemidlene og ble avsluttet i februar 2006. Prosjektet har ført til at flere videregående skoler i Troms fylke jobber kunnskapsbasert med samiske emner. Sametinget ga i oktober 2006 midler til en videreføring av prosjektet der også de yrkesfaglige skolene er målgruppen.

Regjeringen har i 2006 arbeidet med en stortingsmelding om oppgaver til de nye regionene, og denne ble lagt fram i desember 2006. Sametingsrådet har i forbindelse med forvaltingsreformen vært med i en prosess med regjeringen om innholdet i forvaltingsreformen. Sametinget behandlet på prinsipielt grunnlag forvaltingsreformen på plenumssamlingen i september og i forkant ble det avholdt et miniseminar om forvaltingsreformen for representantene. Vedtaket ble lagt til grunn ved den første konsultasjonen med kommunalministeren i oktober.

Sametinget oppfatter det slik at det er enighet mellom partene om at Sametingets stilling ikke skal svekkes. Dette skal sikres gjennom lov eller endring i kongelig resolusjon slik at den myndighet Sametinget har i dag gjennom konsultasjonsavtalen også gjelder regionene. Det skal gjennomføres reelle konsultasjoner når de konkrete forslag til oppgaveoverføring foreligger. Videre skal både regionene og Sametinget ved oppgaveoverføringer få full kompensasjon for oppgaver de overtar. Sametinget forventer at Regjeringen i oppfølgingen av arbeidet med forvaltningsreformen tar hensyn til de merknadene som fremkommer overfor.

Sametinget mener at prosedyrer for konsultasjoner ikke er fulgt i prosessen slik det står i stortingsmeldingen. Dette fordi forutsetningene om full informasjon og prinsippet om at partene i konsultasjonene skal bestrebe seg om å bli enige, ikke er fulgt. Sametinget har ikke fått reelt innblikk i innholdet i sakene og ikke fått tilbakemeldinger på de fleste innspill som Sametinget har gitt til statsråden.

Det samiske samarbeidet

I og med at samene er et folk innenfor fire stater, så er samarbeidet på tvers av statsgrensene viktig. Samisk parlamentarisk råd (SPR) er et viktig instrument for å utvikle samhandlingen mellom

sametingene på norsk, svensk og finsk side og med samiske organisasjonene på russisk side. SPR er et institusjonalisert samarbeid mellom sametingene i Finland, Sverige og Norge i saker som berører samer i flere stater eller samene som ett folk. Samene fra russisk side er permanente deltakere. Samisk parlamentarisk råd er et viktig organ i det nordiske samarbeidet, og har en sentral funksjon i en internasjonal kontekst. I 2006 har Sametinget i Finland hatt presidentvervet i SPR, og dermed også sekretariatsfunksjonen. I februar 2007 vil sametingspresidenten i Norge overta presidentvervet, og Sametinget i Norge vil ha sekretariatsfunksjonen.

Samisk parlamentarisk råd har i løpet av år 2006 bl.a. vært opptatt av arbeidet med Nordisk samekonvensjon, likestilling mellom kjønnene, FN's urfolkserklæring, samt å styrke samarbeidet med EU.

Nordisk samekonvensjon

Utkast til Nordisk samekonvensjon ble overlevert sameministrene og sametingspresidentene i oktober 2005. Utkastet har etter dette vært på parallell nasjonal høring både i Finland, Norge og Sverige. En oppsummering av høringsuttalelsene ble forelagt det Nordiske embetsmannsorganet i september 2006. Sametinget har behandlet saken og gitt sin godkjenning til ekspertgruppens utkast. Sameministrene og sametingspresidentene har uttrykt enighet om å videreføre arbeidet med en nordisk samekonvensjon, i første omgang gjennom fortsatt nasjonalt arbeid med høringsoppfølging og eventuelle konsekvensanalyser. Gjensidig rapportering, informasjonsutveksling og koordinering vil skje innenfor rammen av det nordiske samarbeidet om samiske spørsmål. Ministrene og presidentene tar sikte på at landene til neste fellesmøte høsten 2007 har avklart sine posisjoner.

Konvensjonen er et grunnleggende redskap som anerkjenner samene som ett folk og samenes like rettigheter, på tvers av landegrensene i Norden. Det er av den grunn viktig at konvensjonen ratifiseres av alle tre stater Norge, Sverige og Finland, og på denne måten bidrar til å sikre samene en positiv samfunnsutvikling, der eksistensgrunnlaget vernes og det anerkjennes en selvbestemmelse over egen utvikling og vekst.

Samarbeid på internasjonalt nivå

Sametingets prinsipielle standpunkt og interesser fremmes og forsvares på den internasjonale arena. Dette gjøres av Sametinget alene, gjennom deltakelse i norske delegasjoner og gjennom samarbeid med andre urfolk. Norsk og nordisk samepolitikk skapes gjennom utforming av avtaler og konvensjoner som forplikter enkeltstater. Sametinget skal fortsatt bidra aktivt til den internasjonale rettsutviklingen for urfolk. Sametinget ser samarbeidet på internasjonalt nivå som svært viktig. Sametinget bidrar med viktig kunnskap og kompetanse i utformingen av same- og urfolkspolitikk på nasjonalt og internasjonalt nivå. Imidlertid har Sametinget store utfordringer når det gjelder økonomiske ressurser til dette arbeidet, noe som skaper liten forutsigbarhet for vårt engasjement. Sametinget hadde sett det som hensiktsmessig om bevilgninger til dette saksområdet hadde kommet over statsbudsjettet, på lik linje med de øvrige bevilgninger.

I 2006 har Sametingsrådet utarbeidet ei melding om internasjonale satsningsområder; *Utvikling for urfolks framtid*. Når Sametingets internasjonale satsningsområder skulle utformes, skjedde det ut fra en vurdering om hvordan dette vil innvirke på samene i Norge, samene som urfolk, eller urfolk generelt. Sametinget vil på grunn av begrenset kapasitet måtte foreta prioriteringer for å rette sin innsats mot områder som kan ha best effekt. Sametingets rolle som selvstendig aktør i samspill med andre er et av tre overordnede strategier som vektlegges i forhold til internasjonale satsningsområder. De andre overordnede strategiene knyttes til begrepene kommunikasjon og finansiering. Sametingsrådet ser videre tre hovedområder som helt sentrale satsinger i sitt internasjonale arbeid. Disse er:

- styrkingen av menneskerettighetene for urfolk,
- en bærekraftig utvikling som trykker det materielle grunnlaget for samisk og andre urfolks kultur, og

- en nordområdeutvikling som styrker samisk og andre urfolks kultur og samfunn.

Nordområdene

Den politiske oppmerksomheten omkring nordområdene har økt betraktelig. Utviklingen henger først og fremst sammen med gassutvinning fra Snøhvit-feltet, olje- og gass letingen i nord, og at havområdene i nord er gyte- og oppvekstområder for store fiskeressurser. Utviklingen i nordområdene preges imidlertid av forholdet mellom stormaktsinteresser, samt forholdet mellom enkeltstater og store internasjonale selskaper. I en slik sammenheng er det vanskelig for Sametinget og urfolkene i Arktis å hevde sine interesser og rettigheter. Sametinget ser det som sin oppgave å representere og fremme interessene og rettighetene til den samiske befolkningen, samt bidra til at urfolkene i Arktis sine behov og interesser ivaretas i forhold til industriell utvikling, framtidig utvinning og transport av ressursene i nordområdene.

Sametinget har i 2006 deltatt på flere møter der nordområdepolitikken står sentralt. Halvårig kontaktmøter mellom Utenriksdepartementet og Sametinget, kontaktforumet mellom Utenriksdepartementet og nordnorske myndigheter, den norske delegasjonen til ministermøte i Arktisk råd. Av viktige saker som er blitt diskutert er Sametingsrådets internasjonale satsningsområder, Barentssamarbeidet, Nordisk Samekonvensjon, Norges formannskap i Arktisk Råd, klimaendringer, EU og FNs urfolkserklæring.

Norge har overtatt formannskapsvervet i Arktisk Råd for perioden fram til 2008. Det skal etableres et midlertidig sekretariat i Tromsø for Arktisk råd i den nordiske formannskapsperioden 2006-2012. For Sametinget er det svært viktig at urfolkskompetanse, herunder også særlig kompetanse om samiske forhold, er sterk og synlig i sekretariatet. Dette vil også være i tråd med St.meld. 30 (2004-2005) og Stortingets innstilling til meldingen. Norges formannsposisjon i Arktisk Råd må benyttes for å få andre stater til å tilskutte seg internasjonale konvensjoner.

Det arktiske samarbeidet omfatter også et samarbeid mellom de parlamentariske forsamlingene i de arktiske statene. Hvert annet år arrangeres en konferanse for arktiske parlamentarikere, der også representanter for Samisk Parlamentarisk Råd deltar. Den 7. Arktiske parlamentarikerkonferansen ble arrangert i Kiruna i august 2006. Samisk parlamentarisk råd og sametingene i Norge, Sverige og Finland rapporterte til konferansen blant annet utkastet til Nordisk Samekonvensjon, utkastet til FNs Urfolkserklæring, avtalen om konsultasjoner mellom norske myndigheter og Sametinget i Norge, og om finnmarksloven. Konferansen vedtok en 50 punkters Conference statement, en erklæring hvor urfolksdimensjonen er synlig. Samisk parlamentarisk råd deltar som permanent deltaker i Arktisk parlamentarisk komite, the Standing Committee of Parliamentarians of the Arctic Region (SCPAR), som er parlamentarikernes samarbeidsorgan mellom de arktiske parlamentarikerkonferansene.

Barentssamarbeidet er organisert i Barentsrådet (ministernivå), regionråd og regionkomite (13 regioner og en felles urfolksrepresentant), og Arbeidsgruppen for urfolk som er et rådgivende organ for regionrådet og barentsrådet. Den regionale arbeidsgruppen for urfolk i Barentsregionen er oppnevnt av Regionrådet. Sametingets medlem i arbeidsgruppen er leder for arbeidsgruppen for urfolk fra januar 2006. Lederen deltar i Barentsrådets møte. Det avholdes også et møte i året mellom embetskomiteen (CSO) og Arbeidsgruppen.

Arbeidsgruppen for urfolk har utarbeidet et Handlingsprogram for urfolk for perioden 2005 – 2008. Tiltakene i handlingsprogrammet har fokus på nenetsiske, vepsiske og samiske områder på russisk side av Barentsregionen, innen satsingsområdene helse, miljø og naturbruk, utdanning og kompetanseutvikling, tradisjonelle næringer og forretningsvirksomhet, kultur, infrastruktur samt informasjon og medievirksomhet. Sametinget beklager at det ikke er satt av særskilte økonomiske ressurser til å følge opp tiltakene.

Barents Youth Conference 2006 ble arrangert i Tromsø. Overordnet tema var ”Youth in the High North and identity to the area”. Barents Regionale Ungdomsråd, hvor Sametingets ungdomspolitisk utvalg i 2006 har vært urfolkenes representant, har bidratt i planleggingen av konferansen.

Et nytt regionalt Barents ungdomsprogram vil gjelde for perioden 2007-2010. Sametingets ungdomspolitiske utvalg har gitt innspill til det nye programmet. Programmet ble vedtatt i Barents regionråd i november 2006.

Sametinget bevilger årlig støtte til drift av Barents urfolkskontor i Murmansk. Støtten bevilges til Barentssekretariatet, som i samarbeid med arbeidsgruppen for urfolk er ansvarlig for drift av kontoret. Sametinget mener at kontoret vil styrke deltakelsen fra urfolk i Barentsregionen. Det er derfor beklagelig at Sametinget i Norge alene finansierer driften av kontoret. Det må opprettes en avtale mellom de nordiske landene om en felles finansiering av urfolksarbeidet i Barentsregionen.

Sametingsrådet har støttet initiativet om etablering av et internasjonalt Barentssekretariat. Rådet har påpekt at urfolksdimensjonen må være klart definert i et slikt sekretariat, og sikres i den videre prosessen.

EU

Sametingets arbeid med europapolitiske spørsmål skjer via SPR og Sametingets kontakt med sentrale, regionale myndigheter i Norge. Sametinget deltar i ”Europapolitisk Forum for sentrale, regionale og lokale myndigheter”. Sametinget deltar også i den administrative kontaktgruppen.

Sametinget har deltatt i Interreg III A (2000-2006) i EUs grenseregionale samarbeidsprogram gjennom to program; Interreg Sapmi og Interreg Åarjelsamien dajve. Målet for deltakelsen har vært å bedre vilkårene for næringsøkonomisk og sosial utvikling i grenseregionene, gjennom innsatsområder knyttet til samisk samfunnsutvikling, kunnskap og kompetanseoppbygging. Gjennom programperioden har Sametinget deltatt med støtte i 30 prosjekter. Prosjektene har resultert i verdifulle kontakter, nettverk og kompetanse. En rekke prosjekter i den avsluttende programperioden vil gå fram til utgangen av 2007.

FN

FNs permanente forum for urfolksspørsmål

FNs Permanente Forum for urfolkssaker avholdt i 2006 sin femte sesjon i New York. Sametinget deltok i den norske delegasjonen. Sametinget deltok i den norske delegasjonen, og hadde fokus på urfolksutfordringer knyttet til FN's tusenårsmaal og forslaget til en Nordisk samekonvensjon. Sametinget ser arbeidet i FN's permanente Forum som meget viktig og har derfor over noen år bidratt med økonomisk støtte til lederen.

Konvensjonen om biologisk mangfold

I 2006 har Sametinget deltatt i det internasjonale arbeidet med konvensjonen om biologisk mangfold. Både under det åttende partsmøtet i Curitiba, Brasil. og under et arbeidsgruppemøte som omhandlet artikkel 8 (j) urfolksspørsmål. Sametinget deltok i den norske delegasjonen på disse møtene. Forholdet mellom Sametinget og den norske delegasjonen var preget av et godt samarbeid. På partskonferansen var samene også representert i Sveriges delegasjon, og gjennom Samerådet. De samiske representantene fulgte spesielt opp temaene som omhandlet urfolksspørsmål, tilgang til og fordeling av fordeler ved bruk av genressurser, verneområder, fremmede innvandrede arter,

biodiversitet og klimaendringer, og marin- og kyst biomangfold. Sametinget var også sterkt engasjert i et nettverk for kvinner og biodiversitet, og presenterte klimaendringer i arktisk.

FN-erklæringen om urfolks rettigheter

Sametinget har vært representert i den norske delegasjonen til møtene i Menneskerettskomisjonens arbeidsgruppe om utkastet til FN-erklæring om urfolks rettigheter. Forslaget til erklæringstekst inneholder anerkjennelse av urfolks rett til selvbestemmelse og landrettigheter.

Sametinget registrerer at urfolks rettigheter fortsatt ikke aksepteres i mange stater. Statene USA, Australia, New Zealand, Canada og Russland har tilkjennegitt motstand mot erklæringsteksten. Canada og Russland stemte begge mot erklæringsresolusjonen i FNs menneskerettsråd (MR-rådet).

Tredjekomiteén i FNs Generalforsamling besluttet i desember 2006 å utsette behandlingen av urfolkserklæringen til høsten 2007. Beslutningen ble foretatt etter forslag fra Namibia, Botswana og Nigeria hvor urfolks rettigheter er under sterkt press til fordel for industrialisert utnyttelse, spesielt fra mineralinteresser og turistindustrien. Generalforsamlingens beslutning kan åpne for nye forhandlinger om innholdet, men denne gang uten at urfolk får muligheter til å delta i prosessen. Vi frykter at dette kan gi som resultat at flere urfolk blir bortdefinert, at overordnede rettslige prinsipper som rett til selvbestemmelse og medinnflytelse går tapt og at urfolks rettigheter til ressursene i sine tradisjonelle områder blir konfiskert gjennom en vilkårlig nasjonal lovgivning.

Sametinget er engasjert i arbeidet med å forsvare den erklæringsteksten som ble vedtatt av MR-rådet og appellerer sammen med andre urfolksorganisasjoner og institusjoner om støtte fra spesielt de nordiske land og andre stater, som har utviklet en større grad av rettferdighet og respekt for menneskerettighetene, til å bistå til en positiv avslutning på en flere hundre år gammel og mørk periode med undertrykkelse og fornektelse av urfolks fundamentale rettigheter. Sametinget uttrykker bekymring over at De forente nasjoner etter tjue års arbeid med en universell erklæring om urfolksrettigheter ennå ikke har kommet fram til en omforent tekst som uttrykker universelle minimumsstandarder for urfolks rettigheter.

Sametinget ber om at Norge fortsatt arbeider aktivt for en snarlig vedtakelse av FN-erklæringen om urfolks rettigheter.

Rettigheter

På det overordnede planet handler Sametingets virksomhet om rettigheter innenfor alle politikkområder. Samer har rettigheter som individ, som eget folk, som egen kultur og som urfolk. Samer har rett til land og vann og rett til de ressursene som danner det felles materielle kulturgrunnlaget. Rettighetene knytter seg også til en rekke andre områder som for eksempel språk, kultur, utdanning, helse og kulturminner. Rettsgrunnlaget finnes i internasjonale folkerettslige bindende konvensjoner og i nasjonal rett. Som samenes folkevalgte organ i Norge er Sametingets mål å arbeide for anerkjennelse av samenes rettigheter som grunnlag for å ivareta og styrke samisk kultur, språk og samfunnsliv. Sametinget vil prioritere arbeidet med å sikre at pågående samiske rettighetsprosesser finner snarlige konklusjoner og løsninger i samsvar med historiske samiske rettigheter og folkeretten. Endelige konklusjoner og beslutninger skal ikke treffes før samene har sluttet seg til disse.

Konsultasjoner

Som urfolk har samene rett til å bli konsultert i saker som kan få direkte betydning for dem. Denne retten er nedfelt i ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater, artikkel 6.

Prosedyrer for konsultasjoner mellom statlige myndigheter og Sametinget (konsultasjonsavtalen) ble godkjent av Sametinget 1. juni 2005 og fastsatt i statsråd 1. juli 2005. Konsultasjonsavtalen er et viktig skritt for å tydeliggjøre Sametingets plass i styringssystemet i landet. Konsultasjonsplikten synliggjør at statlige myndigheter faktisk skal søke å oppnå enighet med Sametinget. Avtalen er et viktig verktøy som bidrar til å sikre at avgjørelser fattes med legitimitet i den samiske befolkningen gjennom deres folkevalgte organ.

Sametinget har i 2006 gjennomført konsultasjoner med statlige myndigheter i mange saker. Konsultasjonsavtalen hviler på et partnerskapsperspektiv mellom Sametinget og statlige myndigheter. For å reelt kunne opptre som en likeverdig partner i konsultasjonene, må Sametinget ha et kapasitetsmessig løft. Sametingets administrative kapasitet har ikke blitt styrket som følge av konsultasjonsavtalen, noe som må skje på sikt.

Sametingets stilling er styrket på generelt grunnlag ved at flere departementer har blitt mer bevisst på å inkludere Sametinget i viktige prosesser. Sametinget har hatt flere gode konsultasjonsprosesser og flere departementer har etter konsultasjonsavtalen erkjent at Sametinget må konsulteres med sikte på å oppnå enighet. Dette er imidlertid ikke gjennomgående og Sametinget har i løpet av året som er gått flere eksempler på brudd på både konsultasjonsavtalen og konsultasjonsforpliktelsen gjennom ILO fra statlige myndigheter. Sametinget registrerte også at det ikke ble avholdt konsultasjoner om blant andre nasjonal helseplan og forvaltningsplanen for Barentshavet. Videre har det vært tilfeller der man under regjeringsbehandlingen ensidig har endret det man har blitt enig om gjennom konsultasjoner, og flere tilfeller der man fra statlig hold har kalt rene informasjonsmøter for konsultasjoner.

Konsultasjonsprosedyrene omfatter ikke budsjettfastsetting. Det er en felles forståelse mellom Regjeringen og Sametinget at prosedyrer for budsjettfastsetting til Sametinget skal avklares i en egen prosess. I 2006 ble det satt ned en interdepartemental arbeidsgruppe med flere medlemmer fra Sametinget som skal se på Sametingets formelle stilling samt utarbeide forslag til budsjettprosedyrer. Arbeidsgruppen vil levere sitt forslag i mars 2007. Konsultasjonsavtalen vil etter Sametingets syn være det naturlige utgangspunkt for utarbeidelsen av budsjettprosedyrer mellom Sametinget og statlige myndigheter.

Ressurslovgivning/rettigheter

Sametinget har i 2006 fortsatt arbeidet med å trygge naturressursene gjennom ny lovgivning. Sametinget mener at de overordnede prinsippene for ressurslovgivningen skal være i samsvar med Norges folkerettslige forpliktelser overfor samene som urfolk. Sametingets syn er at Norge må oppfylle disse forpliktelsene ved å innarbeide regler som sikrer samenes tilgang til ressursene, regler som sikrer reell deltakelse og medbestemmelse i forvaltningen av ressursene, og saksbehandlingsregler som sikrer ivaretagelse og vektlegging av samiske hensyn i beslutningsprosessene i lovgivningen. I tillegg må forvaltningen av ressursene bygge på nærhets- og avhengighetsprinsippet slik at det sikrer det samiske materielle kulturgrunnlaget.

Det er et problem for samiske næringer og samfunnsliv når det oppstår et kommersielt marked for rettighetsoverdragelse i form av kjøp og salg av rettigheter. Slike rettigheter er for eksempel salg av melkekvoter, salg av fiskebåter med kvoter og salg av bruksrettigheter på beiteland til for eksempel vindmølleparker. Sametinget ber om at det av hensyn til den framtidige samfunnsutviklingen, utreder muligheter til begrensninger av dette rettighetsmarkedet for på denne måten å sikre en økonomisk og kulturell forsvarlig utvikling for det samiske samfunnet.

Finnmarksloven

Store deler av Finnmarksloven trådte i kraft i 2006. Dette markerte et historisk skille når det gjelder eiendomsrett og forvaltning av grunn og ressurser i Finnmark. Finnmarkslovens grunnsyn er at forvaltningen av grunn og naturressurser i Finnmark særlig skal sikre samisk kultur, reindrift, utmarksbruk, næringsutøvelse og samfunnsliv. Dette grunnsynet og den prinsipielle anerkjennelsen av samenes rettigheter, er selve fundamentet for finnmarksloven.

Regjeringen har oppnevnt et utvalg som skal utrede samers og andres rettigheter til fiske i havet utenfor Finnmark. Utredningen skal være avsluttet innen utgangen av 2007. Sametinget er svært tilfreds med at de samiske rettighetene til havet utenfor Finnmark nå skal sikres for ettertiden. Samtidig er det viktig å understreke at Sametinget ikke ønsker en forvaltning basert på etnisitet, men en område- og bosettingsbasert forvaltning.

Regjeringens oppnevning av Finnmarkskommisjonen er utsatt til våren 2007. Sametinget skal delta i konsultasjoner om kommisjonens mandat og sammensetning. Arbeidet med Utmarksdomstolen blir iverksatt etter at Finnmarkskommisjonen har satt i gang sitt arbeid. Sametinget vedtok i desember 2005 å foreslå Tana som lokaliseringssted for Finnmarkskommisjonen og Utmarksdomstolen.

Sametinget har hatt konsultasjoner med Miljøverndepartementet om mandat og sammensetning for utvalget som skal utarbeide forslag til oppfølging av finnmarkslovens kapittel 4 om Tana- og Neidenvassdraget. Det er ikke oppnådd enighet i saken, og saken er sendt på høring. Konsultasjonene forsetter når høringsfristen utløper.

I medhold av finnmarksloven § 4 har Sametinget i 2006 vedtatt midlertidige retningslinjer for hvordan virkningen for samisk kultur, reindrift, utmarksbruk, næringsutøvelse og samfunnsliv av endret bruk av utmark skal bedømmes. Retningslinjene skal benyttes av offentlige myndigheter og Finnmarkseiendommen når de fatter vedtak. Retningslinjene gjelder fram til de endelige retningslinjene blir fastsatt, likevel ikke utover 1. juli 2007. Retningslinjene er sendt på høring, og Sametingsrådet lagt opp til en bred høringsprosess. Det er bl.a. gjennomført folkemøter om utformingen av de endelige retningslinjene.

Finnmarkseiendommen

Sametinget oppnevnte i desember 2005 medlemmer til styret i Finnmarkseiendommen og til Finnmarkseiendommens kontrollkomité. Sametinget foreslo samtidig Porsanger som hovedadministrasjonssted til Finnmarkseiendommen.

Sametinget ønsker en god dialog med Finnmarkseiendommen og har jevnlig møter med Finnmarkseiendommens styre.

Olje og gass

Petroleumsvirksomhet i nord var et av hovedtemaene på et møte mellom statsråden i Olje- og energidepartementet og Sametingsrådet i august. Samenes rettigheter som urfolk må derfor bli uttrykt i hvordan petroleumsressursene fra Barentshavet planlegges utnyttet, hvordan aktiviteten gjennomføres og hvordan verdiene fordeles. Sametinget viser i denne forbindelse til at tradisjonell kystbosetting er den viktigste begrunnelsen for suverenitet og rettigheter til ressursene i havet - dette gjelder selvsagt også for samene som et eget folk. Etter folkeretten har samene som urfolk også rettigheter til olje og gass i sine tradisjonelle ressursområder. Det understrekes at Sametinget ikke

hevder at disse rettighetene tilfaller samene alene. Regjeringen avviser at det foreligger folkerettslige forpliktelser i forhold til samene når det gjelder rettigheter til petroleumsressursene. På bakgrunn av disse tilbakemeldingene vil Sametinget igangsette prosesser for å få en uavhengig folkerettslig vurdering av spørsmålene. Sametinget anser petroleumsvirksomhet i de nære havområder i nord for å være en aktivitet i samenes historiske havområder. Sametinget hevder derfor rettigheter fra denne virksomheten. Sametinget vil arbeide for etablering av et eget urfolksfond finansiert av mineral- og petroleumsvirksomhet i urfolksområder.

Revisjon av reindriftsloven

For Sametinget har reindriftsloven vært en av de viktigste sakene i 2006 og har høy prioritet i forhold til videre oppfølging. Siden Reindriftslovutvalget avga sin innstilling (NOU 2001:35 Forslag til endringer i reindriftsloven) i 2001, har Sametinget ved flere anledninger anmodet Landbruks- og matdepartementet om å prioritere arbeidet med reindriftsloven. Sametinget ser det som svært positivt at Landbruks- og matdepartementet igangsatte konsultasjoner om reindriftsloven høsten 2005.

Sametinget har behandlet Landbruks- og matdepartementets utkast til reindriftslov på plenum i september 2006. Lovutkastet bygger i det alt vesentligste på NOU 2001:35, og de konsultasjoner som er ført mellom Landbruks- og matdepartementet, Norske reindriftssamers Landsforbund og Sametinget. Konsultasjonspartene ble tidlig i prosessen enige om at denne revisjonen ikke skal omfatte forvaltningsmodellen for reindrift. Sametinget forutsetter at det igangsettes en prosess som ser på framtidig organisering av forvaltningen av reindrifta og at det i odelstingsproposisjonen gis forpliktende formuleringer om en slik oppfølging. Målsetningen må være en forvaltning som udiskutabelt er i tråd med folkerettens krav til blant annet selv- og medbestemmelse.

Ved behandlingen av lovutkastet har Sametinget ikke hatt tilgang til fullstendige merknader til lovutkastet. Ettersom merknadene ofte er av avgjørende betydning for lovtolkningen, er det ikke mulig for Sametinget å ha fullgod oversikt over konsekvensene av Landbruks- og matdepartementets lovutkast. Sametinget mener at den manglende tilgangen til innholdet i dokumentene ikke er i samsvar med ILO konvensjonen og konsultasjonsavtalen. Sametinget har gjentatte ganger bedt om å få tilsendt lovutkastets merknader.

I sitt vedtak uttrykker Sametinget bekymring for at det rettsvernet reindriften har gjennom internasjonal lov, særlig ILO-konvensjon nr. 169, undergraves i Landbruks- og matdepartementets lovutkast. Derfor er det en helt klar betingelse fra Sametingets side at følgende formulering må tas inn i § 1 annet ledd for å sikre at forholdet til folkeretten ikke svekkes sammenlignet med innholdet i finnmarksloven:

”Loven gjelder med de begrensninger som følger av ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater. Loven skal anvendes i samsvar med folkerettens regler om urfolk og minoriteter.”

Sametinget forventer at de overnevnte betingelsene følges opp, samt de øvrige forutsener og merknader i Sametingets vedtak i forhold til revisjonen av reindriftsloven.

Bærekraftig miljøforvaltning

Samiske samfunn står overfor utfordringer som krever en dynamisk- og sektorovergripende politikk og forvaltning som sikrer naturgrunnlaget for vår kultur. Her må urfolksrettigheter, kulturvern og naturforvaltning ses i sammenheng. Dette er viktig fordi samisk kultur er nært knyttet til naturen, og urfolk er de første som merker konsekvensene av miljø- og klimaendringene. Derfor må

internasjonale miljøkonvensjoner ses i sammenheng med urfolksrettighetene. Internasjonalt miljø samarbeid er også den eneste løsningen for å møte de utfordringene som klimaendringer og langtransportert forurensning medfører.

Arealvern og verneplaner

I 2006 har Sametinget gjennomført konsultasjoner med Miljøverndepartementet om retningslinjer for vern i samiske områder. Det gjenstår fremdeles noen uløste problemstillinger, jf Sametingets forslag til retningslinjer for vern fra 2005, men konsultasjonspartene er innstilt på at saken avsluttes på nyåret i 2007. Partene er videre enig om at nye verneprosesser etter naturvernloven i samiske områder ikke igangsettes før konsultasjonene om retningslinjene er sluttført.

Sametinget har i slutten av 2006 innledet konsultasjoner om den nye plan- og bygningsloven med Miljøverndepartementet. Sametinget har forhåpninger om at den nye loven skal kunne ivareta samiske interesser på en langt bedre måte. Den gjeldende plan- og bygningsloven er ikke tilstrekkelig til å sikre samiske interesser dersom andre sterke samfunnsinteresser påberopes og hvor det er tunge aktører på utbyggingssiden.

Reindriftsloven, slik den er per i dag og slik det er foreslått revidert av departementet, mangler et reelt og sektorovergripende arealvern for reindrifta. Til dette hører også at en rekke områder ikke er identifisert med hensyn til samiske rettigheter, noe som må avklares før inngrep kan gjøres. For Finnmarks vedkommende vil en kommisjon og særdomstol foreta en identifisering av bruks- og eierrettigheter. Sør for Finnmark avventer Sametinget Samerettsutvalget sine konklusjoner. Sametinget forventer derfor at det ikke gjøres store inngrep i samiske områder der samiske rettigheter er under utredning.

Det har også vært sluttført konsultasjoner om forslag til Seiland og Varangerhalvøya nasjonalparker i Finnmark fylke. Sametinget vil fremheve at konsultasjonene med Miljøverndepartementet har vært nyttig i arbeidet med å finne frem til omforente løsninger. Partene har i all hovedsak opptrådt ryddig, konstruktivt og løsningsorientert i samtlige konsultasjonsmøter, og ved annen kontakt i prosessen. Sametinget har på bakgrunn av både prosessen og innholdet i sakene, gitt sin tilslutning til vern av Seiland og Varangerhalvøya nasjonalparker. Sametinget forutsetter imidlertid at det skal kjøres nye prosesser dersom det, etter kartleggingen av eksisterende bruks- og eierrettigheter, viser seg at det er andre enn Finnmarkseiendommen som eier hoveddelen av grunnen som verneområdene er etablert på. Det forutsetter videre at Direktoratet for naturforvaltning i konsultasjoner med Sametinget, fastsetter hvem som skal være forvaltningsmyndighet av verneområdet, og at de samiske interessene sikres i den forvaltningsordningen som etableres. Sametinget poengterer videre at de løsninger som konsultasjonspartene kommer fram til på et senere stadium, blir harmonisert og implementert i det videre arbeidet med forvaltningsmodeller og forvaltningsplaner for Seiland og Varangerhalvøya nasjonalparker.

Sametinget og Forsvarsdepartementet har i 2006 gjennomført konsultasjoner om sammenbindingen av skytefeltene Mauken og Blåtind i Troms fylke. Parallelt med konsultasjonene har det foregått forhandlinger om en frivillig avtale mellom Mauken reinbeitedistrikt ved Oskal Siida, Forsvarsbygg og Hærens styrker om en alternativ korridor for sammenbindingen av Mauken og Blåtind skyte- og øvingsfelt. Avtalen mellom disse partene ble inngått høsten 2006.

Konsultasjonene har ført til enighet mellom Sametinget og Forsvarsdepartementet om at dersom forsvarets behov for området opphører, så skal området falle tilbake til samisk bruk. Det forutsettes således at forsvaret ikke kan disponere over området på en måte som gjør det praktisk eller formelt vanskelig eller umulig å foreta en slik tilbakeføring.

Sametinget er kjent med at det foreligger en rekke planer om vindkraftutbygginger i samiske områder, og at både enkeltstående utbyggingssaker og summen av alle varslede inngrep utgjør et massivt arealinngrep som vil få store konsekvenser for samisk næring og kultur. Sametinget er bekymret over utviklingen, og frykter at samiske interesser som helhet ikke blir godt nok ivarettatt hvis alle de planlagte utbyggingene blir realisert. Dette gjelder både så vel samiske primærnæringer som samiske kulturminner og kulturmiljøer. Det behov for samlede konsekvensutredninger av de virkninger som utbygging av all vindkraft i et område gir, dette uavhengig av hvor mange aktører som er virksomme innenfor det samme området. Utarbeiding av regionale vindkraftplaner vil kanskje også kunne være med å styre utbygginga på en god og mer forutsigbar måte. Sametinget forventer å bli konsultert før store utbyggingssplaner blir satt til verks. Sametinget har i 2006 tatt opp vindkraftsproblematikken i møter med både statsråden i Olje- og energidepartementet og statsråden i Miljøverndepartementet.

Sametinget uttrykker også bekymring over de avtaler som energiselskapene/tiltakshaverne gjør med berørte reindriftsgrupper. Bakgrunnen for at reindriften inngår slike avtaler er at de ofte ikke har andre alternativer. Hvis saken blir avgjort etter en skjønsmessig vurdering, står reindriften i fare for å tape mer enn om de ikke inngikk en slik avtale, eksempelvis om det foreligger trusler om ekspropriasjon. Det kan stilles spørsmål om reindriften kan forhandle vekk beiteland som de er forvaltere av i henhold til den kollektive, samiske retten. Her under kommer også retten for kommende generasjoner til å drive reindrift eller som andre distrikt/siida-grupper også har sedvanerett til. Forholdene må legges til rette for at reindriften fortsatt skal kunne forhandle om vilkårene for eventuelle tiltak. Det må samtidig legges til rette for at Sametinget som samenes folkevalgte organ skal konsulteres i slike prosesser.

Rovvilt

I etterkant av Stortingets behandling av rovviltpolitikken i 2004 er rovviltnemndene sammen med den øvrige forvaltningen i gang med å sette ut i livet ny rovviltpolitikk. Det er i dag for tidlig å fastslå hvordan de fastsatte bestandmåltallene vil slå ut i praksis i den enkelte region. Stortingets målsettinger, bl.a. om mindre konflikter, mer forutsigbarhet, bedre dyrevelferd, raskere uttak av skadedyr etc, er i utgangspunktet et godt utgangspunkt for fremtidig forvaltning. Likevel gir de nylig avsluttede erstatningsoppgjørene et klart budskap om at tap og skader ikke blir lavere. De er like høye som før, eller høyere.

Den regionale forvaltningen mangler mange av de nødvendige verktøy som trengs for å løse sine oppdrag.

Det er store forskjeller mellom antallet dyr som er søkt erstattet som drept av rovvilt og det antallet dyr som faktisk blir erstattet. Dette skyldes blant annet at fylkesmannen legger stor vekt på det dokumenterte tapet ved erstatningsutmålingen, og at det ofte er vanskelig å dokumentere at dyr er drept av rovvilt. Det gjelder spesielt i reindriften der dyrene går ute hele året. I Finnmark utgjorde det dokumenterte reintapet 0,9 % av det oppgitte tapet, og bare 13 % av det oppgitte reintapet ble erstattet. I Nord-Trøndelag utgjorde det dokumenterte reintapet 3,1 % av det omsøkte tapet, og 62 % av det oppgitte reintapet ble erstattet. Utfordringen fremover ligger i å utvikle hensiktsmessige dokumentasjonsordninger som det er mulig å praktisere uten at det oppstår slike forskjeller.

Sametinget mener at det må tildeles nødvendige ressurser, og legges tilrette for regionale jaktlag, som kan bli forvaltningens redskap for å effektivere skadefellingstillatelser. I dag er de aller fleste skadefellingstillatelser resultatløse. Ett eksempel på dette kan være at det i tiden 20.november 2006 til 15.februar 2007 hele tiden har vært 2-3 gyldige skadefellingstillatelser på ulv i Kautokeino, Karasjok og Porsanger i Finnmark, uten at ulv er felt.

Man bør også sette i gang forsøksvirksomhet med å legge ut forvaltningsansvaret for bl.a. jerv og gaupe til reinbeitedistrikter eller siidaer, og til lokale sau- og geitavlslag.

Sametinget konstaterer at hele forvaltningen er bygd opp om dokumentasjon på ynglinger. Dersom det ikke er på plass et perfekt system som klarer å fremskaffe den nøyaktige oversikten på rovviltbestandene, kollapser hele forvaltningen, og man gjør vedtak på feil grunnlag. Sametinget krever at Statens Naturoppsyn og Det nasjonale overvåkningsprogrammet må ha alle nødvendige ressurser for å gjøre denne jobben i fremtiden.

Sametinget må få reell innflytelse på den overordnede rovviltpolitikken i samiske områder. Slik ordningen er i dag er den ikke i tråd med statens forpliktelser til å rådføre seg med urfolk i saker som berører dem, jf. ILO-konvensjonen 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater, og ikke i tråd med konsultasjonsavtalen.

Kulturminnevern

Samiske kulturminner er et viktig dokumentasjonsmateriale for samisk historie og forhistorie. Kulturminnene vitner om hvordan man har forholdt seg til og utnyttet landskap og natur gjennom tidene, så vel som landskapet og naturens betydning for økonomiske, sosiale og religiøse forhold. På denne måten inngår også kulturminnene i en samisk samtidssammenheng ved at de i tillegg til å gi historisk kunnskap også bidrar til opplevelse av kulturell tilhørighet og bevissthet om hvordan man både skal bruke og ferdes i naturen i dag.

Kulturminner og kulturminnetyper kan defineres som samiske på ulike måter. De kan defineres som samiske når levende eller nedtegnet samisk tradisjon er knyttet til dem og når lokale samiske kunnskaper knytter dem til en samisk kultursammenheng. Et annet utgangspunkt for at kulturminner identifiseres som samiske er at forskningsresultater sannsynliggjør at de dokumenterer samisk historie og forhistorie. Kulturminnetyper kan også defineres som relaterte til den samiske forhistorien; dvs. de er fysiske manifestasjoner av de prosessene som ledet fram til etablering av de historisk kjente samiske kulturtrekkene. I dette ligger det også en erkjennelse av at kulturminnetyper fra den tidlige forhistorien kan forstås som forutsetninger for både samisk og ikke-samisk kultur. Der de er elementer i samiske kulturlandskap er det likevel naturlig å behandle dem som tilhørende den samiske kulturarven.

Sametinget er delegert myndighet etter kulturminneloven til å forvalte samiske kulturminner. Sametinget har ansvar for et stort geografisk område som strekker seg over 6 fylkeskommuner samt en del områder i Oppland og Møre og Romsdal.

Den myndighet som Sametinget per i dag er delegert etter kulturminneloven, er midlertidig og ble av Miljøverndepartementet (MD) 2004 inntil videre forlenget. For å få en permanent forvaltningsordning på plass ble det i 2005 opprettet en arbeidsgruppe som skal utrede den framtidige organiseringen og myndighetsfordelingen innenfor samisk kulturminneforvaltning. I gruppa deltar Sametinget, MD, Arbeids- og inkluderingsdepartementet (AID) og Riksantikvaren (RA). Sametinget ønsker en forvaltningsmodell som i stor grad gir en lojal oppfølging av internasjonale konvensjoner, ivaretar prinsippet om Sametingets selvstendighet og integritet, sikrer mekanismer for en ivaretagelse av en helhetlig og samlet kulturminnepolitikk (gjennom mål og budsjett), sikrer mekanismer for avgjørelse av uenighet og/eller uklarhet knyttet til ansvarsområde samt at rettsikkerheten til den enkelte ivaretas. Rapporten fra arbeidsgruppa forventes å bli ferdigstilt innen kort tid.

Sametinget har i 2006 fortsatt arbeidet med å følge opp Stortingsmelding nr. 16 (2004-2005) *Leve med kulturminner*. I meldingen behandles bl.a. temaer som bergkunst, samisk bygningsvern og verdiskapningsprogram for kulturminneområdet. Det har fortsatt ikke blitt tildelt de midler til samisk bygningsvern som var utlovt i meldingen, men med Riksantikvarens bistand har Sametinget på tross av dette hatt muligheten å starte opp et bygningsvernprosjekt i Tana kommune. Sentrale myndigheter har satset stort på å tilrettelegge for verdiskapning på kulturminneområdet. Samiske prosjekter har

imidlertid ikke nådd fram hva gjelder tildeling av pilotprosjekter innenfor dette. Sametinget har hatt dialog med Riksantikvaren om oppfølgingen av stortingsmeldingen og vil fortsette å jobbe opp mot sentrale myndigheter for å få i gang de tiltak i meldingen som er positive for det samiske kulturminnevernet.

Ny forskrift om konsekvensutredninger av 1. april 2005 har lagt en del nye føringer på arealplanlegging. Her kreves det bl.a. at regional kulturminneforvaltning arbeider mer aktivt mot kommunene i forbindelse med revideringen av kommuneplanenes arealdeler. I 2006 har Sametinget behandlet to kommuneplaner, Evenes og Hemnes, i henhold til forskriften, der større områder har blitt avklart i forhold til samiske kulturminner. Målet med å sette inn større ressurser på dette stadiet i planprosessen er å få mer helhet i forvaltningsarbeidet og på sikt få mindre enkeltsaker til behandling.

Sametinget har i 2006 gitt innspill både til Tromsø Museums langtidsplan for skjøtsel og sikring av bergkunst i 2006 og årene fremover, samt til Bergkunstplan for Nordland. Hovedkonklusjonen er at Sametinget i første omgang ønsker et nærmere formalisert samarbeid med både Tromsø Museum og Nordland fylkeskommune om tilrettelegging, skjøtsel og formidling av bergkunsten. Videre har Sametinget utformet et skjøtelsprosjekt for helleristningene på Aldon i Unjárgga gielda/Nesseby kommune. Disse ristninger er høyst sannsynlig av yngre alder og kan knyttes til kilder som forteller om ofring på denne fjelltoppen. Det kan også være aktuelt med andre skjøtselstiltak, samt observasjon av utviklingen på feltet. Prosjektet vil søkes gjennomført i 2007.

Sametingets har fremmet forslag om Ceavccageadgi/Mortensnes som verdensarvområde. Forslaget har kommet videre til lista over de prosjektene som skal utredes videre.

2006 har vært en oppstartsfase i bruk av GIS-verktøy (geografisk informasjonssystem) i forbindelse med saksbehandling og feltarbeid. Dette arbeidet vil fortsette i 2007. Sametingets ansatte i kulturminneforvaltningen har i 2006 gjennomført GIS-kurs med 10 studiepoeng, i henhold til samarbeidsavtalen med Finnmark Fylkeskommune.

Kultur

Kultur innbefatter de verdier, normer, koder og symboler som mennesker overtar og videreformidler fra generasjon til generasjon. Samisk kultur danner derfor grunnlaget for det meste av det Sametinget arbeider med. Kultur blir klart uttrykt gjennom ulike former for kunst som litteratur, scenekunst, billedkunst/duodji og musikk. Kultur er også de arenaene og møteplassene der kunsten formidles, som kulturhus og festivaler. Kultur i en videre forstand inkluderer i tillegg idrett, museer, media og kirke.

Iverksettelse og videreutvikling av samisk kultur er et nasjonalt ansvar. Den norske stat har gjennom ulike lover, forskrifter og konvensjoner forpliktet seg til å ta ansvar for samisk språk, kultur, historie og samfunnsnivå. Dette ansvaret må den norske stat forvalte i dialog med Sametinget, og det er Sametingets føringer som må legges til grunn i arbeidet.

Sametinget gir tilskudd fra Samisk kulturfond i form av administrative vedtak og vedtak gjort av Tilskuddstyret. Det er registrert en betydelig økning i antall søknader om støtte fra Samisk kulturfond de senere årene, og søknader om støtte til litteratur og musikk i særdeleshet. Det er et tydelig misforhold mellom økonomiske bevilgninger fra staten til samisk kultur og de reelle behovene i dagens samiske samfunn.

Kulturelle uttrykk

Et tiltak i flere av samarbeidsavtalene mellom Sametinget og de respektive fylkeskommunene er å tilrettelegge for samisk musikkformidling. I Finnmark har Norsk kulturråd har bevilget 1,5 mill. til prosjektet Musikk i Finnmark, mens Sametinget og fylkeskommunen vil bidra med den regionale andelen. Det er avholdt møter mellom Sametingsrådet og representanter for aktuelle samiske kunstnerorganisasjoner for å se på hvordan samiske kunstnerorganisasjoner på en best mulig måte kan innlemmes i arbeidet med prosjektet. Sametinget ønsker å styrke formidlingen av samisk musikk ytterligere ved å arbeide for å få etablert et etnomusikksenter.

Sametinget har registrert en merkbar økning i aktiviteten innen samisk film de senere år, hvor spesielt unge samiske filmskapere har gjort seg bemerket både nasjonalt og internasjonalt. En nærhet til miljøet og kjennskap til samisk språk, kultur og samfunn bidrar positivt til innhold og form i filmprosjektene. Sametinget registrerer at denne økningen i aktivitet innen samisk film ikke er blitt fulgt opp med tilfredsstillende tilrettelegging av rammevilkårene for produksjon av samisk film. Sametinget er opptatt av at dette skal bli bedre, og i den forbindelse vil Sametinget se på mulighetene for opprettelse av et eget internasjonalt samisk filmsenter.

Rammevilkårene for utgivelse av samisk skjønnlitteratur har vært lite tilfredsstillende over mange år. Sametinget er fornøyd med at en i 2006 har vært i stand til å foreta et betydelig løft når det gjelder bevilgningene til produksjon av skjønnlitteratur og til driftsstøtten til samiske forlag. Det vil likevel være behov for ytterligere prioritering av midler til dette feltet før man kommer på et nivå som kan sies å være tilfredsstillende.

De samiske teatrene spiller en viktig rolle som arenaer for opplevelse av samiske kunst- og kulturuttrykk og for bruk av samisk språk. Sametinget har hatt som målsetting å sikre at samisk teatervirksomhet har et forsvarlig økonomisk fundament for virksomheten, herunder at Beavváš Sámi Teáhter sikres et forsvarlig økonomisk fundament for virksomheten som samisk nasjonalteater. Sametinget har i 2006 derfor prioritert økt driftsstøtte til teateret. Sametinget har i møte med Kirke- og kulturdepartementet også tatt opp saken om utbygging av nytt teaterbygg for Beavváš Sámi Teáhter.

Áarjelhsaemien Teatere/Sydsamisk teater er viktig i styrkingen av sørsamisk kultur, språk, identitet og selvfølelse. Teateret har fra og med 2006 fått fast driftstilskudd over Sametingets budsjett. Det arbeides for at teateret skal sikres ytterligere støtte til sin virksomhet gjennom samarbeidsavtalen med fylkeskommunene i det sørsamiske området.

I teatersammenheng har Sametinget lagt vekt på støtte til amatørteatervirksomhet for barn og unge over Samisk kulturfond.

Kunstneravtalen

I henhold til Kunstneravtalen har Sametinget og Samisk kunstnerråd inngått avtale for 2007. Følgende fem samiske kunstnerforeninger er medlemmer av Sámi Dáiddárráddi/Samisk Kunstnerråd (SDR): Sámi Girjecálliid Searvi/Samisk forfatterforening (SGS), Sámi Dáiddacehpiid Searvi/Samisk Kunstneres Forbund (SDS), Juoigiid Searvi (JS), Sámi Teáhtersearvi/Samisk teaterforening (STS), Foreningen Samiske Komponister (FSK).

Samisk kunstnerråd fordeler den økonomiske rammen til den enkelte organisasjon og til SDR. Kunstnerstipendet vil i sin helhet administreres av Samisk kunstnerråd i 2007. Retningslinjer for bruk av midler i kunstfondet godkjennes av Sametingsrådet etter drøfting mellom partene.

Sametinget har i mai i år fremforhandlet en avtale gjeldende for 2007 med en ramme på kr 4 350 000 til formålet. Dette er en økning på 350 000 i forhold til avtalen for 2006. Sametinget vil med dette bedre arbeidsvilkårene for samiske kunstnere, og på den måten fremme utviklingen av samisk kunst.

Kulturelle arenaer og møteplasser

Kulturhus

De samiske kulturhusene er viktige arenaer for utvikling av det samiske samfunnet. De fungerer som arenaer for samisk kulturutøvelse, og de er møteplasser som har stor betydning for bevaring og styrking av samisk språk og kultur.

Sametinget bevilger driftsstøtte til samiske kulturhus over budsjettet. Flere samiske kulturhus har imidlertid behov også for utbygging for å kunne ivareta sin funksjon. Sametinget er tilfreds med at finansieringen av Østsamisk museum nå er sikret, og signalene om at Ája samisk senter, Saemien Sijte og Samisk kunstmuseum er prioritert også fra Regjeringens og Stortingets side.

Sametinget vil understreke at samiske samfunn har behov for flere kulturhus. Várdobáiki samisk senter i Evenes/Skånland er godt i gang med planlegging av et nybygg. Dette er et prosjekt Sametinget vil følge opp framover.

Festivaler

De samiske festivalene spiller en viktig rolle i bevaring og utvikling av samisk identitet, språk og kultur. De er møteplasser på tvers av generasjoner og landegrenser, og arena for formidling av samisk musikk, kunst, kultur og film.

Sametinget gir fast grunntilskudd til flere samiske festivaler. Blant dem er Samisk Musikkfestival i Kautokeino, som er blitt en av de viktigste kulturinstitusjonene i Sápmi. Sametinget har i samarbeid med Troms og Nordland fylkeskommuner bidratt til at Markomeannu nå har et scenebygg.

Sametingsrådet har anbefalt Riddu Riđđu festivalen i Kåfjord som knutepunktinstitusjon overfor Kultur- og kirkedepartementet (KKD). Dette er en oppfølging av Sametingets årsmelding for 2005. En status som knutepunktfestival innebærer at festivalen vil få fast driftsstøtte over statsbudsjettet. Festivalen fikk ikke status som knutepunktfestival gjennom statsbudsjettet for 2007. Sametinget beklager dette, og forventer at det kommer inn på statsbudsjettet for 2008.

Media

Medienes rolle i et samfunn er å bringe informasjon og å skape opinion. I tillegg til dette er mediene med på å utvikle og synliggjøre samisk språk både muntlig og skriftlig, og på den måten fungerer de som språkmodeller.

For å sikre bredere nyhetsformidling og et bedre grunnlag for samisk og samiskspråklig samfunnsdebatt, er det behov for daglige nyheter på samisk, også i avisformat. Samtidig ser Sametinget at det er et stort behov for å utvikle og etablere egne tilbud på lule- og sørsamisk, samt et godt og tilfredsstillende tv-tilbud til samiske barn og ung

De norskspråklige landsdekkende medier er i henhold til sine konsesjonsvilkår pliktig til å gi et tilbud til den samiske befolkningen både i form av programmer på samisk eller med et samisk innhold. Sametinget har i 2006 registrert flere brudd på konsesjonsvilkårene, og mener at det bør reageres strengt på slike brudd.

Idrett

Samisk idrett har en sterk identitetsskapende effekt og er en møteplass som det vil være viktig å ta vare på og videreutvikle. Arbeidet med å få på plass rammevilkår som gjør samiske idrettsledere og utøvere i stand til å drive med idrett både på amatør- og toppidrettsnivå må prioriteres. Dette fordrer en betydelig økning av til spillemidler til samiske idrettsformål.

Sámiid Valáštanlihttu/Samenes idrettsforbund (SVL) og Sámi Spábbačiekčanlihttu/Samisk fotballforbund (SSL) organiserer idrettsaktiviteter for den samiske befolkningen i de områder der samer bor, sett i et grenseoverskridende perspektiv. Ved å organisere samiske mesterskap og samiske landslag er forbundene med på å styrke og utvikle den samhørigheten som eksisterer mellom samene på tvers av landegrensene. Dette er etter Sametinget syn meget verdifullt for det samiske folk, og det vil være viktig å legge til rette for at denne aktiviteten kan bestå og videreutvikles. Det vil være viktig å få på plass en forutsigbar nordisk finansiering av samisk idrett.

Sápmi deltok med en tropp idrettsutøvere og kulturutøvere i Arctic Winter Games (AWG) som ble arrangert i Alaska i mars i år. AWG er et idretts- og kulturarrangement for ungdom fra arktiske områder og blir arrangert hvert andre år. Sápmis deltakelse i AWG ble finansiert med betydelig støtte fra Sametinget. De samiske deltakerne, både idrettsutøverne og kulturutøverne, representerte det samiske folk på en måte som Sametinget setter stor pris på. For Sametinget vil det være et mål å legge forholdene til rette for at samisk ungdom også i fremtiden skal få muligheten til å være med på disse arktiske vinterlekene. Idrettsaktiviteter er et godt eksempel på samarbeid ikke bare mellom samer, men også med andre urfolk, og det er nordområdepolitikk i praksis.

Sápmi deltok og vant i november 2006 VIVA World Cup, arrangert i Occitania i Frankrike. Dette er et verdensmesterskap i fotball for områder og nasjoner som ikke har oppnådd medlemskap i FIFA. Deltakelsen ble finansiert med tilskudd fra blant andre Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Sametinget og flere fylkeskommuner. Sametinget er, til tross for at mesterskapet ble noe amputert på grunn av liten deltakelse, positiv til dette tiltaket.

Sametinget stiller seg bak Tromsøs søknad om å arrangere vinter-OL i 2018. Sametinget mener at et vinter-OL i nord kan bety mye for samisk samfunns- og identitetsbygging. Hvis Tromsø blir utpekt som søkerby vil Sametinget ta del i den internasjonale kampanjen for at Tromsø kan vinne kampen om å få arrangere vinter-OL i 2018. For Sametinget er det avgjørende at en i OL-prosjektet ivaretar samiske interesser. Sametinget er av den oppfatning at dette kan skje ved at en i søkerselskapets administrasjon og i de ulike beslutningsgruppene innehar relevant samisk kompetanse, og at det prioriteres interne ressurser til dette i alle faser av prosjektet.

Kirke

Kirkelivet har og har hatt en sentral plass hos mange samer. Foruten å være et trossamfunn har kirken også vært en viktig bærer av kulturelle og religiøse tradisjoner som har samlet mennesker i livets ulike faser. En stor del av den samiske befolkning i Norge er medlemmer av Den norske kirke, og spørsmål om fremtiden for statskirkeordningen og andre sentrale kirkespørsmål er derfor viktige for det samiske samfunnet. I forbindelse med Sametingets behandling av NOU 2006:2 Staten og Den norske kirke gikk et stort flertall i Sametinget inn for at statskirkeordningen skal bestå.

Uavhengig av framtidig tilknytningsform mellom stat og kirke er Sametinget opptatt av at den samiske dimensjonen skal ivaretas. For å ivareta den samiske dimensjonen må det blant annet utvikles kirkelig materiell, for eksempel salmebøker og bibler, på alle tre samiske språk, og det må utdannes flere samisktalende prester og andre som arbeider med kirkelige spørsmål.

Museer

Sametinget har siden overtakelsen av forvaltningsansvaret for de samiske museene og museumsreformens start, igangsatt en større konsolideringsprosess blant de samiske museene. I 2006 har dette arbeidet vist resultater, blant annet gjennom etablering av stiftelsene Saemien Sijte og Nordvestsamisk museumssiida i henholdsvis sørsamisk og nordsamisk område. Nordvestsamisk museumssiida har også fått tildelt ansvaret som nettverkskoordinator for det nasjonale samiske museumsnettverket. Som en følge av omorganiseringen har Sametinget styrket driftstilskuddet til de to museumssiidaene.

Delutredning for samisk museumsvirksomhet i Troms og Nordre Nordland er også en del av museumsreformen. Utredningen skal gjennomgå forholdene i utredningsområdet og komme med strategier til oppbygging av museumsvirksomheten og nettverksetablering. Sametinget har arbeidet med denne i 2006, i tett samarbeid med en faglig referansegruppe oppnevnt av Sametinget, Troms fylkeskommune og Nordland fylkeskommune. Utredningen vil behandles i Sametingets plenum i februar 2007.

Grunnlaget for en framtidig samisk museumspolitik er at den økonomiske situasjonen for de samiske museene styrkes betydelig i forhold til nåværende nivå, og at de samiske museene blir inkludert i den nasjonale museumsreformen. Sametingets arbeid med de samiske museene i 2006 har i stor grad konsentrert seg om organisatoriske utfordringer. De faglige utfordringene er mange, men det er vanskelig å sette i gang tiltak som betinger økonomiske oppfølginger. Dette ser ut til å være en utfordring også i 2007. For 2006 har Sametingets bevilgninger til de samiske museene vært på 12 483 000 kr. Sametinget har siden reformens start uttalt at innen reformens utgang bør det samlede statlige tilskuddet til samiske museer være oppe i minimum 20 mill kr. Som tilskuddet for 2006 viser så er det langt igjen til dette målet er nådd.

Gjennom statsbudsjettet for 2006 ble det bevilget 1 mill. kroner til Sametinget for å etablere forsknings- og dokumentasjonsvirksomhet om grenselosene i Tysfjord. Saken ble behandlet i Sametingets plenum i september 2006. I den forbindelse har Årran lulesamiske senter fått ansvar for etableringen, som skal skje i dialog med Sametinget. Det skal tas utgangspunkt i grenselostrafikken i Tysfjord og de omkringliggende områder, videre skal det være fokus på den generelle grenselostrafikken, og ikke på grenselosene som enkeltmennesker.

Sametinget har arbeidet for fullfinansiering av Interreg-prosjektet *Recalling Ancestral Voices - Repatriation of Sámi Cultural Heritage*. Prosjektets målsetting er å kartlegge den samiske kulturarven som finnes på institusjoner i Norden og Europa. Prosjektet er et samarbeidsprosjekt mellom Varanger Samiske Museum, Siida-museet i Finland og Ájtte i Sverige, og ble igangsatt våren 2006. Sametinget sitter i prosjektets styringsgruppe, da det er et viktig prosjekt som berører et spørsmål som Sametinget er engasjert i. Prosjektet er fullfinansiert i alle land, og er på norsk side støttet av ABM-utvikling, Norsk kulturråd, Sametinget og EU-midler.

Sametinget ønsker faste årlige møter med ABM-utvikling, både for samarbeid, informasjonsutveksling og for å skape bedre forståelse for de spesielle behovene som finnes i det samiske samfunnet. Samarbeidet skal danne grunnlag for at de samiske museene blir integrert i den nasjonale museumsreformen i større grad. I den forbindelse ble det avholdt administrativt møte mellom

Sametinget og ABM-utvikling i desember 2006. ABM-utvikling er også invitert til Sametinget i forbindelse med plenum i februar 2007.

Språk

Et levende språk forutsetter at det er i aktiv bruk, både i privat og offentlig sammenheng. I de senere årene har det vært en positiv utvikling med hensyn til mer bruk av samisk i det offentlige. Samisk språk i det offentlige rom har gjennom lover og forskrifter forholdsvis sterke rammevilkår. Sametinget er opptatt av at bruken av samisk språk i det sivile samiske samfunn skal styrkes. Det er viktig at samisk høres, ses og brukes i hverdagssituasjoner og på private arenaer.

Sametinget har avsluttet et femårig språkmotiveringsprosjekt i sørsamisk ved Elgå oppvekstsenter. Dette prosjektet har gitt gode resultater og har ført til at samisk igjen er blitt et levende språk i området. Det vil i forlengelsen av prosjektet være viktig at Elgå oppvekstsenter kan videreføre sitt arbeid, og at prosjektet utvikles til en permanent ordning. Sametinget er i dialog med Kunnskapsdepartementet og Hedmark fylkeskommune for å sikre en fortsatt finansiering av virksomheten. Det vil være viktig at den kunnskapen som er kommet fram i dette prosjektet, overføres til andre samiske områder.

Sametinget har i 2006 avsatt over 3,7 mill.kr. til språkprosjekt både innenfor og utenfor språkforvaltningsområdet. Ved tildeling av prosjektmidler har Sametinget prioritert tiltak som bidrar til økt satsing på innsamling, utvikling og registrering av terminologi, innsamling av samiske stedsnavn, utvikling av samiskspråklige arenaer for barn og unge og til økt muntlig bruk av samisk språk.

Forvaltningsområdet for samisk språk

I Norge er samiskspråklige gjennom Sameloven sikret grunnleggende rettigheter i forhold til det å bruke samisk språk.

I 2006 ble Tysfjord kommune og Nordland fylkeskommune innlemmet i forvaltningsområdet for samisk språk. Det er dermed syv kommuner og tre fylkeskommuner som er innlemmet i dette forvaltningsområdet. Innlemmelsen av Tysfjord kommune har medført at brukere av lulesamisk språk er sikret grunnleggende rettigheter iht Sameloven. Dette er Sametinget godt fornøyd med. Sametinget mener at kommunene som er i forvaltningsområdet, må være sitt ansvar bevisst i forhold til å oppfylle målsetningen med språkloven.

For Sametinget er det en målsetting å få flere kommuner inn i forvaltningsområdet for samisk språk. Sametinget har holdt møter med Storfjord, Alta og Snåsa kommuner med tanke på en fremtidig innlemmelse av kommunene i forvaltningsområdet. Det vil fremover være spesielt viktig at også kommuner i sørsamisk område blir innlemmet i forvaltningsområdet for samisk språk. Dette vil kunne være med på å styrke og utvikle bruken av sørsamisk språk. Det er derfor svært positivt at Snåsa kommune i desember 2006 har vedtatt at de søker om innlemmelse i forvaltningsområdet. Sametinget har hatt informasjonsmøter med flere kommuner om befolkningens og kommunens rettigheter og plikter som følge av at en kommune innlemmes i forvaltningsområdet.

Sametinget er opptatt av å holde en tett dialog med kommunene og fylkeskommunene som er innlemmet i forvaltningsområdet for samisk språk om de felles utfordringene en står overfor når det gjelder hvordan bruken av samisk språk kan fremmes. I den forbindelse ble det i januar avholdt et møte der Sametinget hadde invitert kommunene og fylkeskommunene i forvaltningsområdet for

samisk språk. I tillegg var Snåsa kommune og Nord-Trøndelag fylkeskommune invitert til møtet. På møtet la kommunene og fylkeskommunene frem sine planer og visjoner og utfordringer en står overfor i forhold til bruken av samisk språk. Sametinget tok på møtet opp spørsmålet om rapportering av bruken av tospråklighetsmidler, evaluering av retningslinjer og en eventuell opprettelse av et tilsynsorgan for samisk språk.

Samiske språksentre

De samiske språksentrene er viktige arenaer og de gjør en stor innsats i arbeidet med å fremme og bevare samisk språk. Sametinget ønsker flere språksentre etablert, samt å videreutvikle de eksisterende. I 2006 ble Samisk språksenter i Alta etablert, og kom inn under ordningen om fast årlig tilskudd til samiske språksentre fra Sameting. Det er nå ni språksentre som får årlig fast tilskudd fra Sametinget, fire av dem er i kommuner utenfor forvaltningsområdet for samisk språk.

Sametingets språkstyre

Sametinget har i 2006 oppnevnt et nytt språkstyre. Sametingsrådet har hatt møte med språkstyret og diskutert styrets fremtidige strategier.

Terminologiarbeid

Arbeidet med terminologi i samisk har økt betraktelig da flere insitusjoner og andre aktivt begynner å bruke samisk. Sametingets orddatabank risten.no har en del datatekniske utfordringer som det arbeides med, slik at den samiske befolkningen skal få den hjelpa de trenger med bistand innen samisk språk. For å få en felles terminologi for de ulike samiske språkene over landegrensene har Sametinget i 2006 deltatt i oppnevningen av samnordiske termgrupper. Termgruppene samles etter behov for å gjennomgå termlister som lages av forskjellige aktører som bruker samisk i sin virksomhet. Termlistene som er godkjent av gruppene offentliggjøres og legges inn i orddatabanken risten.no.

Samiske stedsnavn

Arbeidet med samiske stedsnavn i Sametingets navnetjeneste i hht. til stedsnavnloven, gjelder primært rådgiving av skrivemåten av navn for det offentlige samt andre som trenger råd. Denne rådgivingen øker hvert år, noe som har tilknytning til at samisk etter hvert blir tatt mer og mer i offentlig bruk. Rådgivingen er også avhengig av et samisk stedsnavnarkiv som er grunnlag for all bakgrunnsinformasjon om navneformene, uttalen av navnene mm., men arbeidet med stedsnavnarkivet er ikke ennå satt i gang pga. ressursmangel. I 2006 har det pågått omfattende arbeid med forskrifter av stedsnavnloven og forskriftsarbeidet er ikke ennå avsluttet.

Barn og unge

Sametinget arbeider for å skape gode og stabile oppvekstvilkår for samiske barn og unge.

Samiske barn og unge er en viktig ressurs i utviklingen av samiske samfunn, og de er eksperter på egen hverdag. Opplevelse av innflytelse og medbestemmelse er viktige faktorer for rekruttering av unge til samfunnsengasjement. For Sametinget er det viktig å utvikle eksisterende og nye kanaler for dialog med barn og ungdom.

Tilskudd til barn og unge prioriteres av Sametinget. Blant annet fikk samiske festivaler som hadde innslag for eller med samiske barn og unge støtte over Samisk kulturfond. Også teatervirksomhet for og med barn og unge fikk støtte over kulturfondet, samt informasjonskontoret for samisk ungdom – Infonuorra.

Det finnes i dag ingen retningslinjer for samiske kulturskoler. Sametinget mener at det er behov for å formalisere eller strukturere arbeidet med kulturskoler slik at de kan være en kulturell arena for samiske barn og unge.

Sametinget har også bevilget betydelige midler til prosjekter for å forebygge vold og seksuelle overgrep. Blant annet har mannsforeningen Dievddut i Kautokeino fått midler for å gjennomføre et prosjekt om holdningsskapende arbeid. Dievddut gjør et viktig arbeid for at menn skal ta ansvar for at overgrep ikke skjer.

I Sametingsrådets likestillingspolitisk redegjørelse ble det satt søkelys på betydningen av at gutter trenger menn som forbilder. Sametinget har vært med på å påvirke at det blant annet skal bli flere menn i barnehagene.

Sametinget beklager at verken Sametinget eller andre samiske institusjoner var høringsinstans under etableringen av Barnas Hus. Sametinget forventer at regjeringen følger opp dette i det videre arbeidet og ivaretar samiske barns interesser.

Sametingets ungdomspolitiske utvalg

Sametingsrådet har oppnevnt nye medlemmer og varamedlemmer til Sametingets ungdomspolitiske utvalg (SUPU) for perioden 2006–2007. SUPU er en viktig del av Sametingets arbeid med å engasjere ungdom i det samepolitiske arbeidet, og utvalget gir gjennom sin virksomhet viktige bidrag til Sametingets arbeid med ulike saker i Sametinget. Sametingsrådet ønsker nær kontakt med ungdomspolitisk utvalg og avholder jevnlig møter med utvalget.

Sametingets femte ungdomskonferanse ”Funky business. Samiske næringer i gammel og ny kofte” ble avholdt på Svanhovd miljøsenter utenfor Kirkenes i oktober 2006. Tema for konferansen var samiske næringer og entreprenørskap. Ungdomskonferansen fremmet to uttalelser som dreide seg om å legge forholdene bedre til rette for samiske ungdommer som ønsker å etablere seg innenfor de tradisjonelle samiske næringene, og om midler til næringsformål forbeholdt samisk ungdom. Begge uttalelsene er fulgt opp i Sametingets budsjett for 2007.

Barneombudet

Sametinget har hatt det årlige møtet med barneombud Reidar Hjermand i Kautokeino, der også Sametingets ungdomspolitiske utvalg (SUPU) deltok. Tema var samiske barns oppvekstvilkår. Sametinget informerte om behovet for kunnskap om og kompetanse i samisk språk og kultur på alle nivåer i barnevernstjenesten, og samiske barn og unges rett og behov til et tjenestetilbud som tar utgangspunkt i deres språk og kultur. Situasjonen for samiske barn i barnehage og skole, læremiddelsituasjonen og samarbeid mellom nordiske barneombud om samiske spørsmål ble også

drøftet. Sametinget etterlyste videre samisk språk- og kulturkompetanse hos Barneombudet, noe det er enighet om å jobbe videre med. SUPU tok opp sakene om samisk ungdomsrepresentasjon i Barneombudets ungdomsråd, og uttalelsene fra Sametingets ungdomskonferanse 2005 om samisk som valgfritt sidemål for alle elever i Norge, og endring av Opplæringslovens § 6-2, samisk opplæring i grunnskolen.

Barnehage

Regjeringens barnehageløft gjelder også samiske barn. Revidert rammeplan for barnehagen trådte i kraft i 2006. Sametinget har registrert at mange barn likevel ikke får et barnehagetilbud tilpasset sin bakgrunn, språk og kultur, selv om den nye barnehageloven legger føringer for dette. Den reviderte rammeplanen legger ikke detaljerte føringer for arbeid i de samiske barnehager. Sametinget har derfor vært i kontakt med Kunnskapsdepartementet angående presisering av noen prinsipielle spørsmål i rammeplanen, som Sametinget ber departementet om en fortolkning av. Sametinget har utarbeidet to av temaheftene Kunnskapsdepartementet utgir i forbindelse med revidert rammeplan.

Sametinget har utgitt to utgaver av barnehagetidsskriftet "Stullán". Tidsskriftet er et fagtidsskrift for barnehager med samiske barn, er gratis og sendes til barnehager med samiske barn og andre interesserte. Sametinget har avholdt sin årlige samiske barnehagekonferanse og nettverksmøter for ansatte i samiske barnehager. Det er i 2006 også bevilget midler til både prosjektmidler og læremiddelprosjekter for samiske barnehager.

Opplæring

Skolen er en av de viktigste arenaer for barn og unge, og en god skole er en av de viktigste arenaer, for en god oppvekst og utvikling av en trygg identitet. Sametinget anser retten til selv å bestemme innhold og form i opplæringen på alle utdanningsnivå som grunnleggende for utformingen av samiske samfunn.

Gjennom samarbeid med skoleeiere og skolemyndigheter har Sametinget arbeidet for at informasjon om rettigheter til samisk opplæring i henhold til opplæringsloven når fram til brukere. Sametinget har også flere ganger tatt opp med myndighetene spørsmålene om endring av opplæringsloven slik at elevene kan få individuell rett til opplæring på samisk, uavhengig av bosted. Dette arbeidet har hittil ikke ført til noe resultat, og Sametinget forventer en snarlig løsning på saken.

Kunnskapsløftet - Samisk

Kunnskapsløftet er den nye reformen for hele grunnopplæringen. Reformen medfører en rekke endringer i skolens innhold, struktur og organisering fra første trinn i grunnskolen til siste trinn i videregående opplæring. Reformen startet i august 2006 for elevene på 1. – 9. trinn i grunnskolen og for første trinn i videregående opplæring.

For Sametinget har arbeidet med Kunnskapsløftet – Samisk vært svært omfattende. Dette er den største reformen innen opplæring som Sametinget har utviklet i samarbeid med sentrale myndigheter som Utdanningsdirektoratet og Kunnskapsdepartementet. Utvikling av og drøfting av Sametingets rolle og ansvar i forbindelse med utvikling og implementering av skolereformen, har vært et utfordrende arbeid for Sametinget og sentrale myndigheter.

I 2006 har Sametingets arbeid med Kunnskapsløftet i særlig grad vært konsentrert om høringsarbeid og endelig fastsetting av læreplanverkets ulike deler.

Samisk innhold i nasjonale læreplaner i Læreplanverket for Kunnskapsløftet

Forslag til nasjonale læreplaner utarbeides av Utdanningsdirektoratet og fastsettes av Kunnskapsdepartementet, men fastsetting av læreplaner for felles programfag og valgfrie programfag er delegert til Utdanningsdirektoratet. Etter opplæringsloven § 6-4 skal læreplaner gi pålegg om opplæring om den samiske folkegruppen, om språket, kulturen og samfunnslivet til samer i tilknytning til de ulike fagområdene. Departementet kan også gi forskrift om andre særskilte læreplaner for opplæring i samiske distrikt og for elever utenfor samisk distrikt som får samisk opplæring. Disse læreplanene betegnes som henholdsvis nasjonale læreplaner og parallelle likeverdige samiske læreplaner.

Samisk innhold i nasjonale læreplaner er fastsatt av Sametingsrådet. Innarbeiding av samisk innhold i alle læreplaner har skjedd i dialog med direktoratet.

Utvikling av det nye Læreplanverket for Kunnskapsløftet – Samisk

Sametingets arbeid med Læreplanverket for Kunnskapsløftet – Samisk har i 2006 vært konsentrert om alle deler av læreplanverket med unntak av Generell del. Generell del utdyper det verdigrunnlag og menneskesyn som skal ligge til grunn for opplæringen. Den generelle delen fra L97/L97S videreføres i Kunnskapsløftet - Samisk.

Prinsipper for opplæringen

Sametinget vedtok i sak 19/06 samisk læringsplakat, og at det skal utarbeides en egen samisk prinsippdel. Prinsippdelen, Prinsipper og rammer for opplæringen i samisk skole og lærebedrift, er en del av Læreplanverket for Kunnskapsløftet - Samisk. Prinsippene skal tydeliggjøre skoleeiers ansvar for en helhetlig opplæring i samsvar med regelverket og skal være tilpasset lokale og individuelle forutsetninger og behov.

Læringsplakaten inngår i prinsippene og er en oppsummering av skolens og lærestedets grunnleggende forpliktelser. Samisk læringsplakat består av tolv punkter; herav et eget samisk punkt som lyder: *Den samiske skolen og lærebedriften skal legge til rette for at elevene/lærlingene får en kvalitetsmessig god opplæring med basis i samisk språk, kultur og samfunnsliv.*

De øvrige elleve punktene er likelydende med læringsplakaten i det nasjonale Læreplanverket for Kunnskapsløftet.

Sametingets arbeid med Prinsipper for samisk opplæring i Læreplanverket for Kunnskapsløftet – Samisk ble påbegynt og sendt på høring høsten 2006. Sametinget i plenum skal behandle prinsippene i løpet av våren 2007, før Kunnskapsdepartementet fastsetter Prinsippene for samisk opplæring.

Fag- og timefordeling

Det er fastsatt en egen fag- og timefordeling for elever som har samisk opplæring og gjelder for alle elever i Norge som har samisk som første- eller andrespråk i grunnskole og videregående opplæring. De viktigste hovedpunktene er at timetallet til førstespråket (samisk/norsk) og andrespråket er økt sett i forhold til L97S.

Elever som har opplæring i og på samisk er unntatt for kravet om obligatorisk opplæring i fremmedspråk eller språklig fordypning. Dette fordi disse elevene allerede har opplæring i tre språk i grunnskolen. Disse har likevel rett til opplæring i fremmedspråk/språklig fordypning dersom de ønsker det.

Et tredje hovedpunkt er at det samlede timetallet for elever som får samisk opplæring er høyere enn for elever som følger den ordinære fag- og timefordelingen. Dette er gjort nettopp for å styrke opplæringen i førstespråket og andrespråket, og for å unngå at opplæringen i andre fag svekkes. Det er en unntaksbestemmelse som gjelder for elever som får samisk opplæring og som er bosatt utenfor samisk distrikt i opplæringsloven. Disse kan likevel bli fritatt for opplæring i andre fag med inntil 76 timer på barnetrinnet slik at timetallet ikke skal bli urimelig høyere enn for øvrige elever som ikke har opplæring i samisk. Det er viktig å organisere samiskopplæringa slik at den støtter opp om og forsterker elevenes motivasjon for å velge samisk.

Læreplaner for fag

Som en del av Læreplanverket for Kunnskapsløftet – Samisk er det fastsatt nye læreplaner for de fleste fag i grunnskolen og for gjennomgående fag i grunnskole og videregående opplæring.

Sametinget har fastsatt læreplanene i samisk som førstespråk og samisk som andrespråk. Dette er gjennomgående læreplaner for opplæring i samisk språk for grunnskolen og videregående opplæring. Læreplanene foreligger på nordsamisk og norsk og er under oversetting til lulesamisk og sørsamisk. Læreplanene gir et helhetlig og gjennomgående opplæringsløp i samisk for hele grunnopplæringen og vil kunne bety en styrking av det samiske språket. Læreplanen i samisk som andrespråk har en unik struktur sammenlignet med andre læreplaner i Kunnskapsløftet - Samisk. Planen er nivåbasert og med to progresjonsløp slik at den bedre er tilpasset elever både med og uten forkunnskaper i samisk språk med den hensikt at alle elever skal bli motiverte til å lære samisk.

Kunnskapsdepartementet har fastsatt parallelle likeverdige samiske læreplaner for grunnskolen i følgende fag: mat og helse, musikk, samfunnsfag, duodji, kristendoms-, religions- og livssynskunnskap. Departementet har videre fastsatt gjennomgående parallelle likeverdige læreplaner for grunn- og videregående opplæring i naturfag og norsk for elever med samisk som førstespråk. I forkant av fastsettingen har Sametinget i 2006 utført alt høringsarbeidet med disse læreplanene.

Sametinget har igangsatt arbeid med utvikling av læreplan i fordypning i samisk for ungdomstrinnet i grunnskolen. Sametinget har sammen med Utdanningsdirektoratet utarbeidet forslag til parallelle samiske læreplaner for fellesfag i videregående opplæring i fagene samfunnsfag, historie, religion og etikk, og geografi. Sametinget har videre utarbeidet forslag til læreplaner for studieforberedende programfag i følgende samiske fag: Samisk historie og samfunn, samisk musikk og scene og samisk visuell kultur. Alle disse er en del av Læreplanverket for Kunnskapsløftet – Samisk og vil sluttføres i løpet av første halvdel av 2007.

Informasjonsarbeid i forbindelse med implementering av Kunnskapsløftet – Samisk

Sametinget har i 2006 gjennomført et omfattende informasjonsarbeid om Kunnskapsløftet med særlig vekt på Læreplanverket for Kunnskapsløftet – Samisk.

Sametinget har avholdt informasjonsmøter om Kunnskapsløftet - Samisk for grunnskolene i kommunene Kautokeino, Tysfjord, Porsanger, Tana og Nesseby. Sametinget har også deltatt på møter og konferanser med informasjon om skolereformen i mange ulike fora, blant annet skolekonferanse i Karasjok, samarbeidsforum for fagene samisk og finsk i videregående opplæring i Finnmark, 7-kommuners og randkommuners møter og Utdanningsforbundet. Informasjon om Kunnskapsløftet – Samisk ble også publisert på Sametingets nettsider og på Samisk læringsnett.

I tillegg har Sametinget sammen med fylkesmennene i Finnmark, Troms og Nordland utarbeidet en informasjonsfolder om samisk opplæring som er tenkt for foresatte til elever utenfor samisk distrikt.

Grunnskole og videregående opplæring

Det er et mål at det skal finnes tilstrekkelig med samiske læremidler slik at samiske elever kan få opplæring i samsvar med gjeldende lover og planer. På grunnlag av nye læreplaner for Kunnskapsløftet – samisk har Sametinget tildelt midler til utvikling og produksjon av samiske ordinære og digitale læremidler på sør-, lule- og nordsamisk. Det er også tildelt midler til utvikling av særskilt tilrettelagte læremidler, ut fra behov innberettet fra fagmiljøene.

Sametinget gjennomfører en helhetlig gjennomgang av tilskuddsordningen for utvikling av samiske læremidler, herunder produksjon og Sametingets ansvar, rolle og myndighet. Målet er å kartlegge effekten av samisk læremiddelutvikling, om målene i strategisk plan for samisk læremiddelutvikling er oppfylt og om det er behov for å endre tilskuddsordningen. Videre er det nødvendig at evalueringsrapporten kommer med forslag til videre læremiddelarbeid, samt gir råd for eventuell styrking av læremiddelutvikling.

Det er et mål at samiske barn med spesielle behov skal ha et godt spesialpedagogisk tilbud. Tilbudet til barn, og støtteapparatet bør styrkes, spesielt i sør – og lulesamisk område. Det støtteapparatet som foreldre møter i en sårbar situasjon, må ta hensyn til samiske barn og deres bakgrunn og behov. Det er nødvendig at det er tiltrekkelig og god kompetanse i de instansene i møte med samiske barn og foreldre.

Sametinget disponerer midler til forsknings – og utviklingsprosjekter og stipend innenfor fagområdet. Prioriterte områder for prosjektene har vært problemstillinger innenfor skriftspråklige vansker hos samiske elever, språkutvikling hos samiske barn og språk- og kommunikasjonsvansker hos flerspråklige barn i samisk eller flerkulturell kontekst. Prioriterte satsingsområder for stipendene har vært audiopedagogikk, synspedagogikk, logopedi, atferdsvansker, språk og kommunikasjon.

Lule- og sørsamiske områder, samt sør-Troms og nordre Nordland har vært satsingsområder, i samsvar med Sametingets plan for kompetanseheving i spesialpedagogikk for 2004-2006.

”Gi rom for lesing” er en tiltaks- og strategiplan for å stimulere leseglede og leseferdighet hos barn og unge. Fylkesmannen i Finnmark, Samisk høyskole og Sametinget har i samarbeid utarbeidet egen samisk handlingsplan/tiltaksplan ”Astta lohkat”, innen ”Gi rom for lesing”. Et av tiltakene som er gjennomført i 2006 er samisk leseleir for ungdom som i år ble arrangert i Øvre Soppero, Sverige. Det er også utlyst og tildelt midler til utviklingsprosjekt ”Leselyst og leseglede” for skoler som har samiske elever.

Sametinget har samarbeid med Fylkesmannen i Finnmark på flere områder. ”Gutter i Finnmark” er et 3-årig prosjekt, hvor Fylkesmannen i Finnmark har det overordnede prosjektlederansvar. Prosjektets hovedmål er å bidra til å heve skolemotivasjonen og resultater for gutter i Finnmarksskolen, og etablere systemrettet arbeid i skolen så opplæringa blir lik for gutter og jenter ut i fra deres forutsetninger.

Det er stor mangel på lærere som kan undervise i og på samisk i skoler utenfor forvaltningsområdet for samisk språk. Fjernundervisning er derfor blitt et alternativ for samiskopplæring i store deler av landet. En slik undervisningsform er ny og ressurskrevende og det er et behov for nytt læremateriell, samt gode tekniske løsninger og utstyr. Utdanningsdirektoratet har gitt en arbeidsgruppe i oppgave å lage en ”Rapporteringsplan for samisk fjernundervisning som permanent ordning”. Sametinget deltar i denne gruppen.

Samisk læringsnett er Sametingets nettside for skoler og barnehager. Den er en del av Skolenettet, og er et samarbeid med Utdanningsdirektoratet. Nettsiden har i 2006 tatt i bruk nytt publiseringsverktøy og fått nytt design.

Sametinget har samarbeidet med foreldreutvalget for grunnskolen og samisk foreldrenettverk. Det er blant annet i år avholdt en samisk foreldrenettverkskonferanse hvor Sametinget var en av arrangørene.

Høyere utdanning og forskning

Høyere utdanning

For å stimulere til å øke kompetansen på områder hvor det er behov, har Sametinget tildelt stipend til høyere utdanning. Prioritert område har vært samisk språk, med spesiell vekt på sør- og lulesamisk.

Kvalitetsreformen i høyere utdanning medførte et endret finansieringssystem for høyere utdanning som i større grad er resultatbasert. Høgskoler og universiteter får bevilgninger basert bl.a. på grunnlag av kandidatproduksjon. Sametinget er bekymret for at høgskoler og universiteter vil velge bort samiske studietilbud, som ofte har begrensete rekrutteringsgrunnlag, eller kreve større grad av egenfinansiering fra samiske studenter. Dette har for eksempel vært tilfelle for tilbud i sørsamisk språk. Sametinget understreker at Kunnskapsdepartementet har et ansvar for å sikre en oppgavefordeling og ansvars plassering i høyere utdanning som sikrer tilbud og faglig utvikling også innenfor små samiske fag.

Sametinget konstaterer med tilfredshet at byggingen av Samisk vitenskapsbygg i Kautokeino er igangsatt. Vitenskapsbygget vil romme flere kunnskapsinstitusjoner, og samle samiske og samiskspråklige fagmiljø. Sametinget er opptatt av at den fysiske integrasjonen vil være et bidrag til å støtte opp om Samisk høgskoles og Nordisk Samisk Institutt strategier om å utvikle seg mot en vitenskapelig høgskole og et samisk universitet.

Forskning og kunnskapsutvikling

Kunnskapsbehov i det samiske samfunnet er stort. Det omfatter en rekke samfunnsområder, som rettsforhold, ressursforvaltning og næringsutvikling, språk, historie og kulturutøvelse, helse, sosiale forhold og skoleforhold/pedagogikk. Ved siden av at samisk forskning danner nødvendig kunnskapsgrunnlag for politikkutvikling og forvaltningsavgjørelser, er den utgangspunkt for forskningsbasert undervisning ved universiteter og høgskoler og utvikling av samisk som vitenskapsspråk.

Sametingsrådet har hatt god dialog med Norges forskningsråd (NFR). Det er inngått avtale om faste halvårige eller årlige møter mellom Sametinget og forskningsrådet. Sametingsrådet er tilfreds med at professor Ole Henrik Magga er oppnevnt i forskningsrådets hovedstyre, og ser fram til at dette følges opp med samisk representasjon også i divisjons- og programstyrene.

Sametinget har vært representert i programplanutvalget for et nytt samisk forskningsprogram. Ved siden av de viktige kunnskapsbehovene dette programmet retter seg mot, er det behov for at også andre av Norges forskningsråds programmer inkluderer samiske problemstillinger og kunnskapsutfordringer.

Sametingsrådet har tillit til at kunnskapsmålene i Regjeringens nordområdestrategi og Norges forskningsråds nordområdesatsing følges opp i miljøforskningsprogrammer i NFR. Miljøutfordringene inkluderer klimaendringer og de særlige konsekvensene slike kan ha for urfolks ressursutnyttelse, miljø- og samfunnsmessige konsekvenser av ny industriell utvikling i forbindelse

med økt aktivitet i Barentshavet, økt press på reindriftens arealer og de virkninger utvikling av reiselivsnæringen kan ha på naturmiljø og kulturminner.

Sametinget er oppdragsgiver for et prosjekt om samiskrelatert statistikk i Norge ved Nordisk Samisk Institutt (NSI). Prosjektet utføres i samarbeid mellom NSI og Statistisk sentralbyrå. Det er stor mangel på talldata om dagens samiske samfunnsforhold, og det er viktig at statistikkprosjektet videreutvikles og sikres finansiering.

I lule- og sørsamisk område er de samiske forskningsinstitusjonene små. Sametinget har økt fokus på lule- og sørsamisk forskning, og på strategisk institusjonsbygging i disse områdene. Det har vært dialog med Árran lulesamisk senter om lule- og sørsamiske forskningsnettverk for å skape synergieffekter, og saken har også blitt tatt opp med Kunnskapsministeren.

Sametinget mener det er behov for mer kunnskap om helsetjenester og helsehjelp. Det er svært viktig at helsetjenesten har et best mulig kunnskapsgrunnlag før tiltak iverksettes. I en høringsuttalelse om norsk pasientregister har Sametinget merket seg at en av hovedbegrunnelsene for å opprette et personidentifiserbart pasientregister er de muligheter dette vil gi for forskning, planlegging og utforming av helsepolitikk. Fra Sametingets side vil dette knyttes opp mot mulighetene det kan gi for den samiske pasienten.

Ved siden av forskningsprosjekter er det behov for dokumentasjonsprosjekter, som innen kulturarv og tradisjonell kunnskap. Sametinget har i flere sammenhenger påpekt at de forpliktelsene som ligger i Konvensjon om biologisk mangfold Artikkel 8j om bevaring av tradisjonell kunnskap må følges opp med et dokumentasjonsprosjekt.

Næring

Sametinget har i 2006 arbeidet for at samiske næringer skal få bedret sine rammevilkår. Det har ikke kun skjedd gjennom virkemiddelbruken, men også ved direkte kontakt med sentrale myndigheter som har ansvar for beslutninger innen næringspolitikken. Det siste gjelder spesielt innen reindrift og fjordfiske. Det å bedre rammevilkårene for næringslivsutvikling er i mange sammenhenger vel så viktig som å gi tilskudd til næringsetableringer. Dette for å bedre produksjonsgrunnlaget for framtida.

Etterspørselen etter midler fra Samisk utviklingsfond er stor. Dette har ikke bare sammenheng med utvidelsen av virkeområdet i 2004, men også det forholdet at Sametinget prioriterer småskalaetableringer. Det medfører at Sametinget også må behandle en rekke mindre saker. Maksimal støttesats ble hevet i 2004, men ikke nedre grense for støtte. Ved å heve minimumsgrensa på kr 10.000 vil antall søknader reduseres.

Sametinget har i sin satsing på næringsutvikling prioritert kompetanseheving i 2006. Det er et stadig behov for å heve kompetansen blant etablerere – det gjelder spesielt samiske etablerere. I regi av Tana videregående skole er det gjennomført gründeropplæring. Foruten gründeropplæring er behovet stort bl.a. innen økonomi, regnskap, salg og markedsføring, nettverksbygging og generell bransjekunnskap.

Sametinget har prioritert arbeidet med å etablere kunnskapsbaserte bedrifter. Blant annet har Indre-Finnmark Utviklingsselskap mottatt 1,5 millioner kroner i tilskudd til utviklingskapital over en tre års periode, der 2006 var det siste året selskapet fikk slikt tilskudd. For øvrig har Sametinget bidratt med tilskudd til etablering av kreative sentre og næringshager i samiske områder. Det geografiske dekningsområdet for Samisk utviklingsfonds virkeområde ble utvidet ved den siste gjennomgangen av SUFs retningslinjer. Sametinget ser derfor behov for en betydelig økning av midlene til Samisk utviklingsfond.

Duodji

Sametinget har i samarbeid med duodjiorganisasjonene i 2005 utarbeidet en hovedavtale for duodjinæringen. Hvert år forhandler duodjiorganisasjonene og Sametinget om en årlig næringsavtale. Avtalen betyr at duodjiutøverne har muligheter for videreutvikling av den enkeltes virksomhet. Avtalen vil også bidra til å ivareta duodjitradisjonene og skape arbeidsplasser for unge duodjietablerere. Det er satt av midler til bl.a. driftsstøtte, velferdsordninger, investeringer, utviklingstiltak og merkevarebygging. I 2006 har ca 50 duodjiutøvere oppfylt kriteriene som kvalifiserer disse til å søke om driftstilskudd og eventuelle velferdsordninger. Avtalepartene er enige om å etablere et duodjiregister, men Datatilsynet må godkjenne etablering av et duodjiregister så lenge registeret er basert på etnisitet. Utfordringen ligger i å etablere et enkelt system som er lett å håndtere. Både de som er med i et eventuelt duodjiregister og de som skal etablere seg i duodjinæringen har mulighet til å søke om tilskudd til investeringer og andre utviklingstiltak.

Det er satt i gang evaluering av salgsorganisasjonene i duodji og Duojáriid dállu. Hensikten er bl.a. å vurdere utviklingen av disse organisasjonene og hvilken betydning disse har for duodjiutøverne og lokalmiljøet.

Det er utarbeidet en rapport om duodjinæringens økonomiske situasjon. Siden det er første året rapporten lages finnes det ikke noe sammenligningsgrunnlag fra tidligere år. Analysegrunnlaget er basert på 34 duodjiutøvere. 88 % av disse er fra Kautokeino og Karasjok, og 71 % er kvinner. Driftsresultatet (vederlag til arbeid og egenkapital) viser et snitt på kr 37 138. Sametingets mål om å tilrettelegge for utvikling av en sterkere næringsrettet duodji må fortsatt stå ved lag for å forbedre driftsresultatet og lønnsomheten i duodjinæringen.

Duodjinæringen står overfor store utfordringer både når det gjelder å finne nye markeder, merkevarebygging og heve kompetansen innen økonomi og regnskapsførsel. For Sametinget er det avgjørende at virkemidlene som er satt i næringsavtalen blir brukt til å fremme egenprodusert duodji og at midlene kommer duodjiutøverne til gode.

Opplæringskontoret for reindrift og duodji i Varangerbotn har ansvaret for å gjennomføre en lærlingeordning i duodji. Det to-årige prosjektet ble satt i gang i 2004 i samarbeid med fylkeskommunene i Troms og Finnmark. Målet med prosjektet er å sikre rekruttering til fagopplæring i duodji. I perioden 2004 - 2006 har det vært femten løpende kontrakter i duodji, og tre av disse har allerede tatt fagbrev. Ti av de som har kontrakt mangler yrkesteori, og må ta det før de kan avlegge fagbrev. Manglende yrkesteori fører til at det tar lenger tid før kandidaten kan ta fagbrev. Erfaringene viser også at de som har yrkesteori har større utbytte av læretida enn de som ikke har yrkesteori. Målet er at duodjilærlingordningen skal komme inn under de ordinære lærlingordningene. Duodjinæringens økonomiske situasjon har gjort at Sametinget har sett at det er et spesielt behov for tiltak for å sikre rekrutteringen til duodjinæringen. Den lave lønnsomheten i duodji kan være noe av forklaringen til at så få tar duodji på videregående skolenivå.

Det er viktig å bedre rammebetingelsene for duodjiutøverne. Det er utarbeidet en rapport om fritak fra moms for duodjiutøverne. Rapporten slår fast at fritak er et effektivt virkemiddel for å bedre lønnsomheten i duodjinæringen. Problemstillingen er fremmet overfor flere departementer uten at ordningen med momsfritak er realisert.

Reiseliv

I turistnæringen er det økende etterspørsel etter opplevelsesprodukter basert på samiske kultur, kunst og samiske yringsformer. En rekke aktører har basert sin virksomhet på slike produkter. Denne utviklingen har ført til at slike virksomheter bidrar til arbeidsplasser og samtidig sikrer bosetting i samiske områder. Endringen fra tilbud om overnatting til produksjon av opplevelser, aktiviteter og informasjon er en trend som er kommet samiske samfunn til gode. Potensialet for ytterligere utvidelse av virksomheter der samisk kultur inngår, er stort. Det er viktig at formidling av samisk levesett og produkter gjøres på en ekte og troverdig måte og at denne satsingen er i samsvar med samiske interesser, normer og skikker.

I 2006 har Sametinget videreført prioritering av kompetanseheving og nettveksbygging innen kultur- og naturbasert turisme. Oppbygging av infrastruktur for vinterturisme er et annet prioritert område i reiselivssatsningen der tilrettelegging av scooter-, ski- og turløyper og tettere samarbeid mellom utvalgte fjellstuer er sentrale tiltak. Foruten disse tiltakene har Sametinget prioritert utvidelser av eksisterende reiselivsvirksomheter der samisk kultur og historie er en vesentlig del av driftskonseptet.

Jordbruk

Sametinget ser med bekymring på at mange legger ned gårdsbruk, spesielt i samiske områder. Etter utvidelsen av samisk utviklingsfond har det skjedd en økning i bevilgninger til jordbruk. Tendensen med at flere utbyggere starter med samdrift fortsetter. Selv om tendensen med at flere utbyggere starter med samdrift, vurderer Sametinget om fortsatt enebbruk er best egnet i de samiske områdene. For øvrig er det en avventende holdning blant bønder når det gjelder byggesaker i samiske områder. Det gir seg utslag i at vedlikehold av bygninger utsettes og at flere legger ned gårdsbruk. Det har sammenheng med flere forhold bl.a. at driftsresultatet er lavt for noen bruk og at alle større utbygginger av fjøs skal tilpasses lødrift innen 2024.

Avtalepartene i jordbruket satte av 1 millioner liter ekstra melkekvote for Finnmark i 2006 etter et koordinert krav fra Sametinget og fylkesmannens landbruksavdeling. Sametinget ville prioritere økte melkekvoter til bruk i samiske områder som vil utvide driftsutbygging og som har kvoter på under 100 tonn. Sametinget foreslo også å innføre rekrutteringskvoter for unge og kvinner som vil overta melkeproduksjonsbruk uten å få gjennomslag for disse punktene.

Sametinget har i flere sammenhenger bedt landbruksministeren om å ta særlige hensyn til jordbruk i samiske områder i forbindelse med WTO-forhandlingene. Internasjonale og nasjonale avtaler forplikter den norske stat til å sørge for at avtalen ikke fører til negative konsekvenser for jordbruk i samiske områder. I den sammenheng har Sametinget lansert tanken om å etablere en urfolkssone blant annet for å sikre en sterkere lokal råderett over naturressursene. For øvrig har Sametinget vedtatt å utarbeide en egen jordbruksmelding, og denne er planlagt å behandles i plenum i 2007.

Marine levende ressurser

Sametinget har slått fast at samene har drevet fiske i havet så langt tilbake som det finnes historiske kilder. Dette omfatter nærfiske, sesongfiske og havfiske. Samenes rett til ressursene i havet og retten til å utnytte disse er en avgjørende del av det materielle grunnlaget for samisk kultur. Sametinget vil prioritere arbeidet med å sikre samenes rettigheter til fiske, de marine ressursene og til bruken av sjøarealene.

Sametinget er tilfreds med at det ble innført en avgrenset stopp i strukturvoteordningene. Sametinget har også registrert at det i løpet av 2006 har vært gjennomført flere omfattende arbeider i forhold til levende marine ressurser hvor det har vært deltagelse fra samisk side. Dette omfatter bl.a. evalueringen av forvaltningen av kongekrabbe, strukturvirkemidler i fiskeflåten og rekruttering til fiskeriyrket. Disse vil alle få stor betydning for det framtidige livsgrunnlaget i sjøsamiske områder. Videre er det avgjørende at kyst- og fiskeripolitikken bidrar til en rettferdig fordeling av ressursene. Sametinget vil derfor delta aktivt i de videre politiske prosessene i oppfølgingen av disse sakene.

Sametinget ønsker en ny og helhetlig kystpolitikk hvor Sametinget er en av premissgiverne for utvikling av fiskeripolitikken i Norge. Dette innebærer et regionalt forvaltningsnivå hvor Sametinget må ha en reell deltakelse og medbestemmelse. Dette gjelder også for forvaltningen av nye arter som kongekrabbe. I tillegg bør fordeling og refordeling av oppdrettskonsesjoner tillegges regionalt nivå. Sametinget ser på utprøving av lokale forvaltningsmodeller i fiskeriene som en mulighet for å sikre bosetting og utvikling i samiske kyst- og fjordområder.

Sametinget er positiv til innføring av distriktsvoteordningen i torskefisket for 2006, og gjennom dette har styrket næringssvake områder leveranse av fisk. Distriktsvoteordningen i fiskeriene er et skritt i riktig retning for en positiv utvikling av næringssvake kyst- og fjordområder.

Sametinget er fornøyd med at Fiskeri- og kystdepartementet har igangsatt en evaluering av ordningen. Distriktsvoteordningen må være slik at fiskere og mindre mottaksanlegg kan nyte godt av reguleringene, gjennom en sikker leveranse fra de båtene som deltar i ordningen. Kvantumet av fisk som tildeles gjennom distriktsvoteordningen må økes, og ordningen må videreføres i 2007.

Det må innføres forpliktende leveringsavtaler som vil gi en sikkerhet i at de lokale fiskeressurser som tas ut, skaper den aktivitet som er ønskelig i mindre lokalsamfunn.

Sametinget er bekymret for det store antall rømninger i oppdrettsnæringen og krever at omfattende tiltak igangsettes. Næringen må ikke true de naturlige fiskestammene og må ha en driftsform som tar hensyn til miljøet. Det er viktig at oppdrettsnæringen drives på en måte som ikke er til hinder for tradisjonelt fiske. Myndighetene må stille miljøkrav til oppdrettsnæringa. Det må etableres beredskapstiltak for fangst av rømt oppdrettsfisk.

Den økende skipstrafikken og petroleumsvirksomheten i nordområdene er en økende trussel i forhold til økosystemene og fiskerierne i nord. Det er derfor avgjørende at de forebyggende tiltakene er gode og at beredskapen er best mulig i tilfelle ulykker.

Reindrift

I årets reindrifftsoppgjør (reindrifftsavtale for 2006/2007) ble partene enige om at det nedsettes en statlig arbeidsgruppe som skal vurdere virkningen av omleggingen i 1982 fra avgiftsfritak til økt tilskudd over reindrifftsavtalen. Denne gruppa skal komme med sine vurderinger i god tid før reindrifftsforhandlinger for 2007/2008 starter.

Sametinget er opptatt av at reindriffta får de samme betingelsene ved anskaffelse og drift av fire- og tohjuls motorsykkel og snøskuter som jordbruket har ved anskaffelse av traktor og andre driftsmidler, da motorsykkel og snøskuter er de mest sentrale driftsmidlene i reindrifftsnaeringa. Reindriffta har relativt store driftsutgifter som følge av behov for investeringer, vedlikehold og drift av nødvendige driftsmidler i næringa. Økonomisk utvalg har i sin rapport *Reindrifften - skatter og avgifter*, anslått en årlig kostnadsreduksjon på totalt 31,5 mill for reindrifftsnaeringa dersom næringa hadde sluppet engangsavgifter ved investering av driftsmidler og avgiftsfritak bensin.

Sametinget mener at reindriftsnæringen er best tjent med en individuell avgiftsfritaksordning, og ikke en generell kompensasjon som er innkorporert i reindrifftsavtalen. Skatte- og avgiftsordninger for reindriffta bør holdes utenfor reindrifftsavtalens rammer slik som praksisen er for andre primærnæringer.

Sametinget har på bakgrunn av overnevnte anmodet Finansdepartementet om å rette opp skjevhetene i skatte- og avgiftsordningene og å sikre likebehandling mellom primærnæringene. Sametinget vil fortsatt følge opp dette. Sametingets øvrige innspill til reindrifftsavtale for 2007/2008 knytter seg til utfordringer for likestilling i reindriffta, rekruttering og planmessige tiltak når det gjelder verdiskaping i reindriffta, reindrifftens utviklingsfond, kostnadssenkende og direkte tilskudd, katastrofefond, arealvern og velferdsordning.

Næringskombinasjoner

Sametinget satte i verk midlertidige retningslinjer for driftsstøtte til utmarksnæring i 2006, som skal gjelde i 2006 og 2007. Målgruppen for denne ordningen er utøvere som driver med utmarksnæring.

Sametinget har tatt kontakt med Arbeids- og inkluderingsdepartementet angående Soria Moria-erklæringen der det heter at det skal settes i gang et verdiskapningsprogram for næringskombinasjoner og at småskala reiseliv i samiske områder skal prioriteres. Sametinget har ønsket å legge vekt på å prioritere utmarksnæringer, småskala reiseliv og duodji i et slikt program. I tillegg er det nødvendig å se på rammebetingelsene for å drive med næringskombinasjoner. Utfordringen ligger i å se dette programmet i forhold verdiskapningsprogrammene innen mat, reindrift og marine arter og marinbasert reiseliv.

Innlandsfiskeprosjektet i Kautokeino ble videreført med bl.a. støtte fra Sametinget. Målet med prosjektet er å skape en lønnsom næring og å opprettholde kvaliteten på fisk i vannene. Det er også viktig at det er god kvalitet på fisken som går til konsum. Det kan være vanskelig å skape en lønnsom næring med bare innlandsfiske. Mulighetene for helårig virksomhet er små, men ved å kombinere innlandsfiske med opplevelsesturisme kan det gi helårig sysselsetting. Erfaringene fra dette prosjektet vil være verdifulle ved etablering av et framtidig utviklingsprogram for utmarksnæringer

Helse og sosial

Sametingets hovedmål for helse- og sosialpolitikken er en helhetlig og likeverdig helse og sosialtjeneste til det samiske folk, på lik linje med den øvrige befolkning. Dette er et mål Sametinget har felles med nasjonale myndigheter. Sametinget helse- og sosialpolitikk legger til grunn at samer som urfolk har rettigheter regulert i norsk lov og internasjonale konvensjoner. Rettighetene sikrer blant annet rett til nødvendig helsehjelp og informasjon på eget språk. I ILO-konvensjon nr 169 artikkel 25 sikres samene rett til å være med på å utforme de aktuelle helsetilbud. Konvensjonen stadfester også samiske brukeres rett til tilfredsstillende helsetjenester. Den nyere norske pasientlovgivningen åpner for større pasientmedvirkning og mer kommunikasjon mellom pasienten og helsevesen.

Sametinget mener at grunnlaget for å sikre målsettingen om en likeverdig tjeneste er kunnskap om og kompetanse i flerkulturell forståelse i samisk språk og kultur. Det er fortsatt et stort behov for dette hos helse- og sosialfaglig personell på alle nivåer. Kvalitetssikringen av den samiske helse- og sosialtjenesten er i stor grad avhengig av enkeltpersoner på alle nivå. Disse må ha spesialkompetanse i eller en spesiell interesse for samisk språk og kultur. Sametinget mener derfor at arbeidet med å sikre kunnskap om og kompetanse i flerkulturell forståelse og samisk språk og kultur må prioriteres og

forankres på et systemnivå. Det er svært viktig å løfte ansvaret fra enkeltpersoner til et overordnet nivå.

Sametingets arbeid innenfor helse og sosialtjenesten for 2006 har vært rettet mot å skape forståelse for hvordan målet om en likeverdig tjeneste til det samiske folk kan oppnås. Videre har Sametinget arbeidet for å øke kunnskapen om samiske tjenestemottakeres rettigheter og behov. Det har også vært arbeidet for at ansvaret for å kvalitetssikre tilbudet til samiske pasienter skal løftes til et overordnet nivå.

NAV-reformen

NAV-reformen er en av de største velferdsreformene som gjennomføres i Norge. Reformen innebærer at Aetat, trygdekontorene og deler av sosialtjenesten slås sammen til en velferdsstat. For Sametinget er det viktig at reformen ivaretar de samiske brukernes rettigheter når det gjelder språk, kultur og samfunnsliv. Sametinget har derfor tatt opp dette med ansvarlig statsråd, der de samiske brukernes rettigheter påpekes og der det etterspørres en prosess i reformen som sikrer de samiske brukerne. Sametinget vil følge dette opp i det videre arbeidet.

Nasjonal helseplan

Regjeringen varslet i Soria Moria-erklæringen at Stortinget skal behandle en nasjonal helseplan hvert fjerde år. Nasjonal helseplan er et grunnlagsdokument for det fremtidige arbeidet i helsetjenesten på alle nivå. Planen vil etterfølges av planprosesser og nye budsjettvedtak. Sametinget har i flere møter med ansvarlig departement påpekt viktigheten av å få en nasjonal helseplan som inkluderer behovene og bidrar til å utvikle og sikre kvalitet på helse- og sosialtjenestene til den samiske befolkningen.

Nasjonal helseplan 2007 – 2010 ble lagt fram sammen med Statsbudsjettet for 2007. Det samiske perspektivet er ikke synliggjort, og planen gir heller ikke klare føringer for hvordan helsetilbudet til den samiske befolkningen skal kvalitetssikres. Planen mangler en vurdering av status og utfordringer. Den mangler også strategier og prioriteringer for hvordan helsetjenesten skal ivareta de samiske pasientenes demokratiske rett til et likeverdig tilbud.

Samiske tjenestemottakere har sine rettigheter regulert i norsk lov og internasjonale konvensjoner. Av ILO-konvensjon nr 169 art 25 følger det at utforming og gjennomføring av helsetjenester for urfolk skal skje under urfolks eget ansvar og kontroll. Sametinget kan derfor ikke akseptere at det samiske perspektivet utelates i sentrale styringsdokumenter. Sametinget har derfor i møte med ansvarlig statsråd bedt om at det iverksettes grundige prosesser angående ivaretagelse av samiske pasienters rettigheter og behov i oppfølgingen av Nasjonal helseplan.

Spesialisthelsetjenesten

Sametinget har ved flere anledninger påpekt at for å ivareta de samiske pasientenes rettigheter er det viktig at samisk representasjon sikres i styrene for helseforetakene. Vi har også ment at Sametinget som et folkevalgt organ skal utnevne samiske representanter til styrene. På bakgrunn av dette har Sametinget foreslått styremedlemmer i de regionale helseforetak som ivaretar tjenestetilbudet til den største delen av de samiske tjenestemottakerne. Helse Nord RHF har fått representasjon i henhold til Sametingets forslag. Sametinget har også foreslått styremedlemmer til de underliggende helseforetakene i Helse Nord RHF. Tre utnevnelser i henhold til Sametingets forslag er foretatt. De

samiske representantene er en viktig forsterkning av kompetansen i helseforetakenes styrer. Men Sametinget beklager samtidig at vårt forslag til kandidater i Helse Midt-Norge RHF og Helse Øst RHF ikke er fulgt opp. Begge disse helseforetakene har en betydelig samisk befolkning i sitt virkeområde og vil ha behov for den kompetansen Sametingets kandidater innehar. Sametinget har også bedt om en nærmere redegjørelse for departementets vurdering i denne saken.

Sametinget har i 2006 videreført arbeidet i samarbeidsorganet som Sametinget har med de regionale helseforetakene, og samarbeidsorganet med Helse- og omsorgsdepartementet og Arbeid og inkluderingsdepartementet. Ivaretagelsen av de samiske pasientenes rettigheter og behov i styrings- og plandokumentene og spesialisthelsetjenestens ”sørge-for ansvar” står sentralt i dette arbeidet.

Varsling og beredskap

Nødmelding og varsling til samiske brukere fungerer ikke tilfredsstillende i dag. Sametinget er opptatt av at vi har en nasjonal beredskap som også tar høyde dette. Sametinget har derfor tildelt prosjektmidler til 110-sentralen i Finnmark for å etablere en forsøksordning med egen tolketjeneste. Prosjektet har avdekket flere utfordringer når det gjelder nødmeldinger til den samiske befolkningen. Disse utfordringene strekker seg utover ren tolketjeneste. Deriblant er forståelsen for samiske brukeres rett til å motta og gi nødmeldinger på eget språk varierende, og de regionale og lokale myndighetene må motiveres til å ta del i prosessen.

Sametinget har tidligere drøftet denne problematikken med sentrale myndigheter, men ser behovet for å sette fokus på dette igjen. Sametinget har derfor i møte med nasjonale myndigheter etterspurt hvordan beredskap og varsling skal ivareta og de samiske samfunn. Dette gjelder alle deler av systemene for varsling og beredskap.

Barnevern

Sametinget har flere ganger påpekt nødvendigheten av å ha tilstrekkelig samisk kompetanse i barnevernet. Samiske barn har rettigheter i henhold til norsk lov og internasjonale konvensjoner. Dette gjelder blant annet barnekonvensjonens artikkel 30 som nå er inkorporert i norsk lovgivning og har forrang foran norsk lovgivning. I samelovens §3-5 gis barn bosatt i forvaltningsområdet for samisk språk rett til å bli betjent på samisk i helse- og sosialinstitusjoner.

Tilbudet til samiske barn er ikke tilfredsstillende. Samiske barn møter et barnevern med liten kompetanse i samisk språk og kultur. Det er mangel på samiske fosterhjem. Likeledes mangler det samisk språk- og kulturkompetanse i det kommunale, regionale og statlige barnevern. Sametinget mener derfor at arbeidet med å sikre dette må prioriteres. Sametinget har i møte med ansvarlig statsråd påpekt at et likeverdig barnevernstilbud til samiske barn krever at det på sentralt nivå settes klare rammer for hvordan dette målet skal nås. Sametinget har videre bedt om tilbakemelding på hvordan ansvarlige myndigheter skal ivareta samiske barns behov og rettigheter i barnevernet.

Faglig metodeutvikling med utgangspunkt i samiske samfunnsforhold står sentralt i utviklingen av et bedre tilbud til samiske barn. Sametinget har i 2006 tildelt prosjektmidler til flere prosjekter som har som hovedmål å kvalitetssikre tilbudet til samiske barn.

Prosjekter innenfor helse og sosial

Sametinget disponerer midler til oppfølging av regjeringens handlingsplan for helse og sosialtjenester til den samiske befolkningen: Mangfold og likeverd. Midlene blir i hovedsak tildelt helse og sosialprosjekter etter søknad. Midlene som er overført til Sametinget til dette formålet har vært tilnærmet uforandret siden 1999. Prosjektmidlene er et viktig bidrag i arbeidet med å gi et hjelpetilbud til samiske pasienter som er mer tilpasset samisk språk og kultur.

Flere kommuner har ved hjelp av prosjektmidlene arbeidet med prosjekter som har som mål å gi samiske rusmisbrukere et hjelpetilbud som tar utgangspunkt i samisk språk og kultur. Det er også gjennomført flere prosjekter der det er satt fokus på hvordan metodene innenfor barnevernstjenesten er tilpasset samiske barn. Deriblant bidrar Sametinget med prosjektmidler til et arbeid med utvikling av modeller for slektsbaserte fosterhjem i de samiske områdene.

Sametinget ser behov for økt tildeling av midler til utvikling av en likeverdig helse- og sosialtjeneste til den samiske befolkningen. I områder med sørsamisk bosetning er det særlig store utfordringer. Den sørsamiske befolkningen bor spredt innenfor flere fylker og kommuner. Sametinget har videre som mål å rekruttere samiske fagpersoner og tildeler i den forbindelse stipend innen rehabiliteringsrettede fag. For 2006 har Sametinget valgt å videreføre forebygging og ettervern innen rusomsorg som satsingsområder.

Sametinget vil i 2007 gjennomføre en evaluering av prosjektmidlene innenfor helse og sosial.